

Linux Temelleri ve Yardımcı Uygulamalar

İşletim sistemi ve uygulamalarından oluşan bilimsel çalışma ortamına giriş

- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Giriş: linux kabuktur
 - ◆ Bazı çevre değişkenleri
 - ◆ Alias (komutlara rumuz vermek)
- ◆ Kabuk İşlemleri
 - ◆ Standart giriş, çıkış ve hata mesajlarının yönlendirilmesi
 - ◆ Süzgeç komutları
- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Özel işaretler
 - ◆ Kütük ve izin bulmak
- ◆ Kabukta Süreç Yönetimi
 - ◆ Süreçleri izlemek ve sonlandırmak
 - ◆ Süreç öncelikleri ve ardalanda çalıştırma
- ◆ Kabuk Programlama
 - ◆ Betik genel yapısı ve çalıştırma
 - ◆ Neden var ?
 - ◆ Bir örnek
 - ◆ Bilmediğimi biliyorum
- ◆ Uygulamalar
 - ◆ Yaşamsal ayrımlar
 - ◆ Metin Düzenleyiciler
 - ◆ 8 bitlik gözlüklerimiz
 - ◆ Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri
 - ◆ Ölçek seçimi sonuçtur
 - ◆ Ölçek seçimi anlamdır
 - ◆ Matematik İşlev ve Veri Çiziciler
 - ◆ Verinin okunabilirliğini artırmak
 - ◆ Bilgisayarlı Cebir
 - ◆ Güvenli simgesel hesap
 - ◆ Tüm Mühendislik Hesapları
 - ◆ Octave, SciLab, v.b.
 - ◆ Güvenli Uzak Erişim, Kütük Aktarımı ve Veri Yedeklemek
 - ◆ Ararken
 - ◆ Akşam Sefası
 - ◆ Ertesi günün sabahına hazırlanması beklenen aksamlik ödevler

Kabuk ve Komut Satırı - 1/3

Giriş: linux kabuktur

- ◆ **Kabuk**, kullanıcı ile linux işletim sistemi arasındaki en düşük seviyeli yani gerçekte olanla kullanıcı arasında **en az yanıtıcı arayüzdür**.
- ◆ **Linux'un gücü** kabuğun etkinliği ve kullanıcıya sunduğu hızdan gelir
- ◆ Linux işletim sisteminde çoğunlukla kullanılan kabuklar: **bash**, csh, ksh, sh, tcsh, zsh v.b.
- ◆ **En ileri olan** ve hemen her linux sürümünde varsayılan kabul edilen kabuk: **bash** (bourne again shell)
- ◆ Sistemde kullanılabilen kabuklar **"/etc/shells"** kütüğünde verilir, o an geçerli kabuğu görmek için **SHELL çevresel değişkenine** bakılabilir ve kullanılan kabuğu değiştirmek için **chsh komutu** kullanılır: yapılan değişiklik **/etc/passwd** kütüğünde ilgili yere yazılır ve bir sonraki oturumda etkin hale gelir.
- ◆ İleriki kısımlarda daha ayrıntılı görüleceği gibi kabuğun **görevleri**:
 - uygulamaları **çalıştırmak** (execution),
 - değişken ve isim **yerine koyma** (variable & name substitution),
 - giriş/çıkış **yönlendirme** (I/O redirection),
 - **çevre yönetimi/denetimi** (environment control) ve
 - betik **yorumlamak** (Interpreted Programming Language)
- ◆ Çevresel değişkenler kabukta, içinde bulunulan **çalışma ortamıyla** ilgili **bilgi içerir** ve sıkça kullanılırlar
- ◆ Bir çevre değişkeninin hangi değere sahip olduğunu görmek için:
 - **echo \$DEĞİSKEN** komutu kullanılır
 - Örnek: **echo \$PATH** ya da **echo \$SHELL**
- ◆ Bir oturumda geçerli tüm çevre değişkenlerinin neler olduğunu görmek için **"printenv"** komutu, çıktısı uzunca olduğundan genellikle **"more"** komutu ile birlikte belirli harfleri içeren çevresel değişkenleri **seçerek** kullanılır

```
oc@olmak2:~/HEP_Okulu$ cat /etc/shells
# /etc/shells: valid login shells
/bin/csh
/bin/sh
/usr/bin/es
/usr/bin/ksh
/bin/ksh
/usr/bin/rc
/usr/bin/tcsh
/bin/tcsh
/usr/bin/esh
/bin/dash
/bin/bash
/bin/rbash
/usr/bin/screen
```

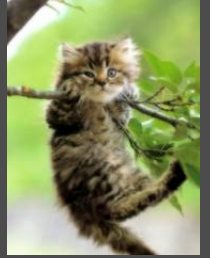
```
oc@olmak2:~/HEP_Okulu$ echo $SHELL
/bin/bash
```

```
oc@olmak2:~/HEP_Okulu$ chsh -s /bin/sh
Password:
Changing shell for oc.
Shell changed.
```

```
oc@olmak2:~/HEP_Okulu$ printenv | grep -i path
PATH=/home/oc/bin:/usr/local/sbin:/usr/local/bin
:/usr/sbin:/usr/bin:/sbin:/bin:/usr/games:/home/
oc/bin:/home/oc/monitorino/bin
WINDOWPATH=7
```

```
oc@olmak2:~/HEP_Okulu$ printenv | grep -i mon
MONITORINO_SITE=/home/oc/monitorino
PATH=/home/oc/bin:/usr/local/sbin:/usr/local/bin
:/usr/sbin:/usr/bin:/sbin:/bin:/usr/games:/home/
oc/bin:/home/oc/monitorino/bin
```

```
oc@olmak2:~/HEP_Okulu$ echo $PATH
/home/oc/bin:/usr/local/sbin:/usr/local/bin:
/usr/sbin:/usr/bin:/sbin:/bin:/usr/games:
/home/oc/bin:/home/oc/monitorino/bin
oc@olmak2:~/HEP_Okulu$ _
```


Kabuk ve Komut Satırı - 2/3

Bazı çevre değişkenleri

- **OSTYPE**: Sistem bağımlı bu değişken işletim sisteminin ne olduğu bilgisini tutar
- **LANG**: Sistem çıktılarının hangi dilde verileceğini tutan değişkendir
- **TERM**: Sistemde geçerli terminalin ismini tutar
- **HOME**: Kullanıcının kök dizinini tutar
- **USER(LOGNAME)**: Oturum açmış kullanıcının ismini tutar
- **PATH**: Sistem ya da kullanıcı bir komut verdiğinde kabuğun bu komutun çalıştırılabilir kütüğünü nerlerde arayacağı bilgisini tutar. Dizinler arasında ":" işareti bulunur. "ls" komutunu verdiğimizde "/bin/ls" yazmak zorunda olmayışımız bu çevre değişkeni sayesinde. Bu değişkene yeni bir dizin eklemek için "PATH=\$PATH:/yeni/dizin" komutu kullanılır. Burada dikkat edilmesi gereken PATH değişkeninin eskiden tuttuğu dizinleri kaybetmeme gerekliliğidir ve "\$PATH:" kısmı bunu sağlar
- **SHELL**: Kullanılan kabuğun sistemdeki yerini (path) tutar
- **PS1**: Kullanıcıdan komut beklerken gösterilecek metni tutar (command prompt)
- **HISTFILE**: Verilen komutların geçmişinin tutulacağı kütüğün yerini tutar
- **HISTSIZE**: En son kaç komutun geçmişinin tutulacağı bilgisini tutar
- **PWD**: O anda içinde çalışılıyor olan dizin yerini (path) tutar; bu çevre değişkenine bakmaksızın kullanımı daha kolay olan "pwd" komutu da aynı işi görür
- **_** (Son Komut): Kullanıcının çalıştırdığı en son komutu tutar

```
oc@olmak2:~$ echo $OSTYPE
linux-gnu
oc@olmak2:~$ echo $LANG
en_US.UTF-8
oc@olmak2:~$ echo $TERM
xterm
oc@olmak2:~$ echo $HOME
/home/oc
oc@olmak2:~$ echo $USER
oc
oc@olmak2:~$ echo $PATH
/
home/oc/bin:/usr/local/sbin:/usr/local/bin:/usr/sbin:/usr/bin:/sbin:/bin:/usr/games:/home/oc/bin:/home/oc/motorino/bin
oc@olmak2:~$ PATH=$PATH:/home/oc/bin
oc@olmak2:~$ echo $PATH
/
home/oc/bin:/usr/local/sbin:/usr/local/bin:/usr/sbin:/usr/bin:/sbin:/bin:/usr/games:/home/oc/bin:/home/oc/motorino/bin:/home/oc/bin
oc@olmak2:~$ echo $SHELL
/bin/bash
oc@olmak2:~$ echo $PS1
\[e]0;\u@h: \w\a\}${debian_chroot:+($debian_chroot)}\u@h:\w\$
oc@olmak2:~$ echo $HISTFILE
/home/oc/.bash_history
oc@olmak2:~$ echo $HISTSIZE
500
oc@olmak2:~$ echo $PWD
/home/oc
oc@olmak2:~$ date
Sun Dec 28 18:26:53 CET 2008
oc@olmak2:~$ echo $_
date
oc@olmak2:~$ pwd
/home/oc
oc@olmak2:~$ _
```

Kabuk ve Komut Satırı - 3/3

Alias (komutlara rumuz vermek)

- ◆ Bir kabuk komutu olan **"alias"** ile varolan komutlar için takma isimler ya da özelleştirilmiş komutlar oluşturmak mümkündür. Özelleştirilmiş komut anahtar ve değişkenlerle genişletilebilir ancak asıl komut asla yer değiştirmez. Sıkça verilen uzunca bir **komutun kısaltılması** amacı ile kullanılabilir:

```
oc@olmak2:~$ ps aux | grep -i monitorino
oc      12638  0.0  0.0  10276  1400 pts/2    S   18:50   0:00 /bin/bash /home/oc/monitorino/bin/Monitorino
oc      12639  0.9  1.2 157748 26244 pts/2    S   18:50   0:00 ./monitorino.executable
oc      12668  0.0  0.0   7452   948 pts/2    R+  18:50   0:00 grep -i monitorino
oc@olmak2:~$ alias bak="ps aux | grep -i monitorino"
oc@olmak2:~$ bak
oc      12638  0.0  0.0  10276  1400 pts/2    S   18:50   0:00 /bin/bash /home/oc/monitorino/bin/Monitorino
oc      12639  0.5  1.2 157748 26244 pts/2    S   18:50   0:00 ./monitorino.executable
oc      12690  0.0  0.0   7452   964 pts/2    S+  18:51   0:00 grep -i monitorino
oc@olmak2:~$ _
```

- ◆ Yukarıdakine benzer yapılan kısaltmalar **"unalias"** komutu ile kaldırılabilir:

```
oc@olmak2:~$ unalias bak
oc@olmak2:~$ bak
bash: bak: command not found
oc@olmak2:~$ _
```

- ◆ Kullanıcıların tercih ettikleri komut takma isimleri, her seferinde yeniden tanımlama zahmetinden kaçmak için **"~/bashrc"** kütüğüne yazılır ve konsol her açıldığında kendiliğinden (otomatik olarak) okunan bu kütük içindeki takma isimler etkinleşir:

```
alias ll='ls -l'
alias la='ls -A'
alias l='ls -CF'
alias ..='cd ..'
alias e="nano"
alias x="xterm"
alias xm="xmgrace"
alias n="nedit"
alias g="make"
alias gi="make install"
alias co="./configure"
```

Linux Temelleri ve Yardımcı Uygulamalar

İşletim sistemi ve uygulamalarından oluşan bilimsel çalışma ortamına giriş

- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Giriş: linux kabuktur
 - ◆ Bazı çevre değişkenleri
 - ◆ Alias (komutlara rumuz vermek)
- ◆ Kabuk İşlemleri
 - ◆ Standart giriş, çıkış ve hata mesajlarının yönlendirilmesi
 - ◆ Süzgeç komutları
- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Özel işaretler
 - ◆ Kütük ve izin bulmak
- ◆ Kabukta Süreç Yönetimi
 - ◆ Süreçleri izlemek ve sonlandırmak
 - ◆ Süreç öncelikleri ve ardalanda çalıştırma
- ◆ Kabuk Programlama
 - ◆ Betik genel yapısı ve çalıştırma
 - ◆ Neden var ?
 - ◆ Bir örnek
 - ◆ Bilmediğimi biliyorum
- ◆ Uygulamalar
 - ◆ Yaşamsal ayrımlar
 - ◆ Metin Düzenleyiciler
 - ◆ 8 bitlik gözlüklerimiz
 - ◆ Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri
 - ◆ Ölçek seçimi sonuçtur
 - ◆ Ölçek seçimi anlamdır
 - ◆ Matematik İşlev ve Veri Çiziciler
 - ◆ Verinin okunabilirliğini artırmak
 - ◆ Bilgisayarlı Cebir
 - ◆ Güvenli simgesel hesap
 - ◆ Tüm Mühendislik Hesapları
 - ◆ Octave, SciLab, v.b.
 - ◆ Güvenli Uzak Erişim, Kütük Aktarımı ve Veri Yedeklemek
 - ◆ Ararken
 - ◆ Akşam Sefası
 - ◆ Ertesi günün sabahına hazırlanması beklenen aksamlık⁶ ödevler

Kabuk İşlemleri - 1/5

Standart giriş, çıkış ve hata mesajlarının yönlendirilmesi

- “yedekle” kütüğünün içeriği, “-l” anahtarı ile kullanılmak istenen “wc” komutuna standart giriş verisi olarak **yönlendiriliyor**.

```
> wc -l < yedekle
> 58
> _
```

- Girişin yönlendirilmesine benzer biçimde, “ls -l” komutunun çıktısı “lsCiktisi.txt” kütüğüne **yönlendiriliyor**. Yönlendirme yapılırken “lsCiktisi.txt” kütüğünün varolmaması durumunda kütük kendiliğinden (otomatik) oluşturulur. Kütüğün önceden varolması durumunda ise içeriği silinir ve öyle işlem yapılır.

```
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ ls -l
total 120
-rwxr-xr-x 1 oc oc 836 2008-12-26 04:06 analiz.sh
-rw-r--r-- 1 oc oc 466 2008-12-26 02:50 phaseError.dat
-rw-r--r-- 1 oc oc 110539 2008-12-26 04:22 rnd.dat
-rwxr-xr-x 1 oc oc 1237 2008-12-26 03:32 yedekle
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ ls -l > lsCiktisi.txt
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ ls -l
total 124
-rwxr-xr-x 1 oc oc 836 2008-12-26 04:06 analiz.sh
-rw-r--r-- 1 oc oc 280 2008-12-26 16:32 lsCiktisi.txt
-rw-r--r-- 1 oc oc 466 2008-12-26 02:50 phaseError.dat
-rw-r--r-- 1 oc oc 110539 2008-12-26 04:22 rnd.dat
-rwxr-xr-x 1 oc oc 1237 2008-12-26 03:32 yedekle
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ cat lsCiktisi.txt
total 120
-rwxr-xr-x 1 oc oc 836 2008-12-26 04:06 analiz.sh
-rw-r--r-- 1 oc oc 0 2008-12-26 16:32 lsCiktisi.txt
-rw-r--r-- 1 oc oc 466 2008-12-26 02:50 phaseError.dat
-rw-r--r-- 1 oc oc 110539 2008-12-26 04:22 rnd.dat
-rwxr-xr-x 1 oc oc 1237 2008-12-26 03:32 yedekle
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ _
```

- Giriş yönlendirmesi “>>” işlemcisi ile de gerçekleştirilebilir; bunun “>” işlemcisinden **farkı**, kütüğün içeriğini silmemesi ve verilen komutun çıktısını varolan kütüğün içeriğini koruyarak sonuna eklemesidir. Komutların sadece **hata** belirten çıktılarının yönlendirmesi “2>” işlemcisi ile yapılır.

Kabuk İşlemleri - 2/5

Süzgeç komutları

- Süzgeçler çoğunlukla **metin kütükleri üzerinde** işlem yapan standart linux komutları ve/veya bu komutlarla kullanıcıların oluşturduğu kullanıcıya özgü **komutlardır**.
- Süzgeçler çoğunlukla başka **bir programın çıktısını işlemek** için kullanılır; dolayısı ile boru ("|") işlemcisi ile beraber kullanılmalarına sıklıkla ihtiyaç duyulur.
- "**ps aux**" komutu tüm süreçleri terminale basar; bu çok uzun bir çıktıdır ve muhtemelen kullanıcılar bu çıktının bir **alt kümesiyle** ilgilenirler. Aşağıdaki örnekte kullanıcı, içinde "**tracker**" kelimesi geçen süreçleri görmek istemektedir. **Grep** komutu, kendisine yönlendirilen (boru "|" ile) giriş verisi içinde yine kendisine verilen anahtar kelimeyi arar ve sadece bu kelimenin bulunduğu satırları terminale basar; diğer satırlar **grep süzgecine takılır** ve çıktıya aktarılmaz. Böylece çıkış kullanıcıya **daha anlamlı** gelir. **Boru**, bir komutun çıktısını başka bir komuta **girdi olarak aktaran** işlemcidir:

```
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ ps aux | grep tracker
oc      7179 10.9  2.0 170292 41288 ?        SN1   13:38   20:07 trackerd
oc      7180  0.0  0.3 124400  6972 ?        S     13:38   0:02 tracker-applet
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ _
```

- Bu yönlendirme işlemcileri ihtiyaca göre istenildiği **sıra** ve **sayıda** kullanılabilir:

```
> cat < chargePump.v | grep C4 | grep C3 >> freq.txt
> _
```


Kabuk İşlemleri - 3/5

Süzgeç komutları (devam)

- **wc** [seçenek][kütük] - kütük içindeki **sekizlileri** (byte), **kelimeleri** ve **satırları** sayar:

```
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ ls yedekle -l
-rwxr-xr-x 1 oc oc 1236 2008-12-26 17:26 yedekle
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ wc yedekle
 58 209 1236 yedekle
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ _
```

- **sort** [seçenek][kütük] - Kütük **içeriğini** verilen sarta göre **sıralayan** ve sonucu standart çıkışa (öntanımlı olarak terminal) aktarır:

```
oc@olmak2:~/HEP_Okulu/workDir$ more sehirler.txt
Bursa
Adana
Antalya
Canakkale
Izmir
oc@olmak2:~/HEP_Okulu/workDir$ sort sehirler.txt
Adana
Antalya
Bursa
Canakkale
Izmir
oc@olmak2:~/HEP_Okulu/workDir$ _
```

- **nl** [seçenek][kütük] - Kütük içindeki metnin her satırına bir **satır numarası ekleyerek** standart çıkışa aktarır.
- **tail** [seçenek][kütük] - **kütüğün sonunu** gösterir, çok büyük kütükler için kullanışlıdır:

```
oc@olmak2:~/HEP_Okulu/workDir$ nl rnd.dat | tail -5
1238188 1.394978e+02
1238189 8.199519e+01
1238190 -8.616127e+01
1238191 -1.327350e+02
1238192 -5.484803e+01
oc@olmak2:~/HEP_Okulu/workDir$ _
```

- **head** [seçenek][kütük] - **kütüğün başını** gösterir:

```
oc@olmak2:~/HEP_Okulu/workDir$ nl rnd.dat | head -5
 1 1.442444e+02
 2 3.154135e+01
 3 -1.521276e+02
 4 1.903035e+02
 5 -4.211599e+00
oc@olmak2:~/HEP_Okulu/workDir$ _
```

- **grep** [seçenek] kalıp [kütük] - **kütük metni içinde kalıbı arar** ve kalıbın bulunduğu yeri, "**seçenekler**" uyarınca standart çıkışa aktarır. Kütük verilmediği takdirde varsayılan, girdinin standart girişten okunacağıdır; dolayısıyla bu komut, boru ("|") işlemcisi ile kullanıma çok uygundur.

```
oc@olmak2:~/HEP_Okulu/workDir$ grep -i adana *
sehirler.txt:Adana
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ _
```

- ➔ "**Seçenek**" kısmında **en çok kullanılan anahtarlar** aşağıda sıralanmıştır:

-**l**: Aranılan kalıbın geçtiği satırlar yerine kütük isimlerinin gösterilmesi için kullanılır; belirli bir dizin içinde aranan kelimeyi içeren kütüklerin isimlerinin bulunması için kullanılır.

-**c**: Aranılan metin parçasının kütük içinde kaç yerde geçtiğini bulur

-**i**: büyük/küçük harf ayrımı yapmaksızın arar

-**v**: arananın bulunmadığı satırları gösterir

-**A** <sayı> {-**B** <sayı>}: bulunan satırdan sonra {önce} bulunan "sayı" kadar satırı daha gösterir

Kabuk İşlemleri - 4/5

Süzgeç komutları (devam)

■ **awk**: kütük içinde kalıp arama ve işleme programlama dili

- Asağıdaki örnekte, bir benzetim (simülasyon) sonucunda "phaseError.dat" isimli **4 sütunlu** bir veri kütüğü oluşmaktadır.
- Bu veri **kütüğünün çok büyük** olduğu ve göreceli olarak çok sistem kaynağı (CPU, MEM, I/O vb.) kullanan gedit ya da kwrite gibi bir **uygulama ile açılmadığı** da varsayılabilir
- Kullanıcının ayrıştırmasını (analizini) yapmakla **ilgili** olduğu bilginin ise **1. ve 3. sütunlarda** bulunduğu varsayılmaktadır. Birinci sütun fs cinsinden benzetim (simülasyon) zamanı ve 3. sütun ise bir dinamik sistemin bir referans sisteme göre hesaplanan açı hatasıdır (bu aşamada verinin içeriğinin uygulama açısından önemi yok)
- Kullanıcı **1. ve 3. sütunları** alarak yeni **2 boyutlu** bir veri kütüğü oluşturmak ve analize geçmeden önce yaptığı işin doğruluğunu çok hızlı bir biçimde veriyi çizdirerek denetlemek (kontrol etmek) istemektedir.

```
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ nl phaseError.dat | tail -5
23427613      5867472000      208000      207938      -12572
23427614      5867680000      208000      208060      -12634
23427615      5867888000      208000      208339      -12574
23427616      5868096000      208000      208334      -12235
23427617      5868304000      208000      208489      -11901
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ awk '{print $1" "$3}' phaseError.dat | nl - | tail -5
23427613      5867472000      207938
23427614      5867680000      208060
23427615      5867888000      208339
23427616      5868096000      208334
23427617      5868304000      208489
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ awk '{print $1" "$3}' phaseError.dat > yeni.dat
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ graph yeni.dat -T x
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ _
```

Kabuk İşlemleri - 4/5

Süzgeç komutları (devam)

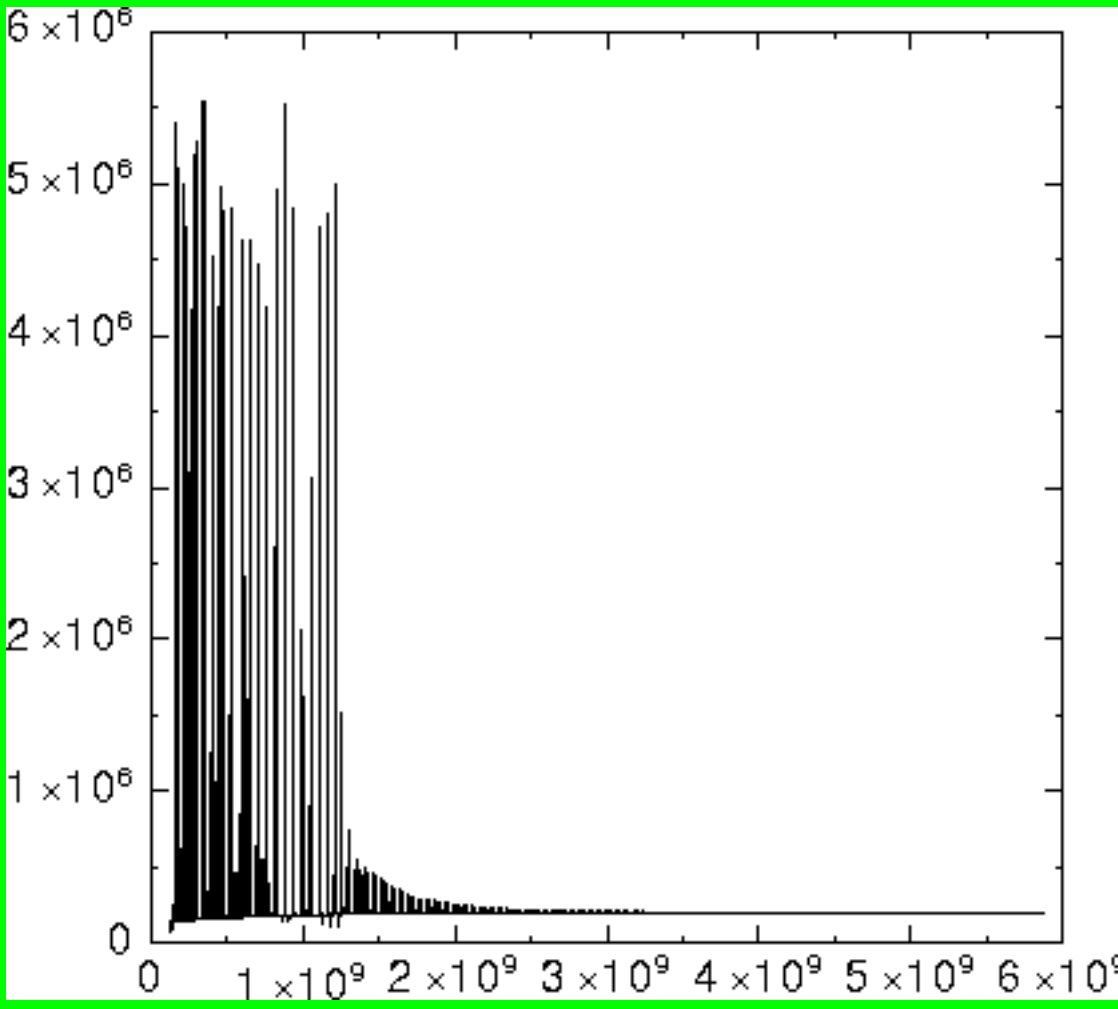
- **awk**: kütük içinde **kalıp arama** ve **işleme** programlama dili

→ Aşağıdaki örnekte, bir benzetim (simülasyon) sonucunda "phaseError.dat" isimli **4 sütunlu** bir veri kütüğü oluştu.

→ Bu veri kütüğü kullanılarak CPU, MEM, I/O vb. kullanılarak analiz edildi.

→ Kullanıcının varsayılmak üzere sistemin bir açılarından örnekler alındı.

→ Kullanıcı 1. yaptığı işlemler istemekte.

(CPU, MEM, I/O vb.)

2. sütunlarda bulunduğu
3. sütun ise bir dinamik
inin içeriğinin uygulama

analize geçmeden önce
emek (kontrol etmek)

```
oc@olmak2:~$ tail -5 phaseError.dat
23427613
23427614
23427615
23427616
23427617
```

```
- | tail -5
```

```
oc@olmak2:~$ graph yeni.dat -T x
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ graph yeni.dat -T x
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$
```

Kabuk İşlemleri - 4/5

Süzgeç komutları (devam)

- **awk** : kütük içinde kalıp arama ve işleme programlama dili
 - Yandaki örnekte, **\$LFINGER** çevresel değişkeni tarafından tutulan bir komuta **\$1** çevresel değişkeninin tuttuğu satır girdi olarak veriliyor ve bu komutun (**\$LFINGER \$1**) standart çıkışa **döndürdüğü** **metin**, üzerinde işlem yapılmak üzere, bir boru ("**|**") ile **awk**'a **girdi** olarak veriliyor
 - Awk, **görece karışık bir işlevi** gerçekleştiriyor
 - Tüm bu ifadeler grubu aslında **tek bir satırda** fakat **okumayı** **imkanlı kılmak** için alt alta ve girdili çıktılı yazılmış
 - **CERN**'deki **ATLAS** deneyinde, kendisine ayrılan disk **sığasını aşan** kullanıcıları, kullanıcıların kedilerine ve ilgili disk alanından sorumlu olan sistem yöneticilerine kendiliğinden (otomatik) e-mektup göndererek **haber veren** bir **python betiğinin** parçası

```
$LFINGER $1 |
awk '
BEGIN {
  # Global variables
  memorize = 0
  counter = 0
}
{
  # Read lines in-between ROLES ASSIGNED and ROLES ASSIGNED AND ENABLED
  # and get the detector name. The variable memorize choses the ones to
  # be placed into the array.
  if (memorize == 0) {
    if (index($0, ">> ROLES ASSIGNED:") > 0) {
      memorize = 1
      next
    }
  }
  if (memorize == 1) {
    if (index($0, ">> ROLES ASSIGNED AND ENABLED:") > 0) {
      memorize = 0
    } else {
      split($0, piece, ";")
    }
    # Ignore some of the "detectors"
    if (piece[1] != "ATLAS" && piece[1] != "SHLD") {
      detectors[counter] = piece[1]
      counter++
    }
  }
}
END {
  # Drop one of all the identical items from the array
  # without decreasing the array size. Deleted items
  # will be the empty entries in the array.
  for (i=0 ; i<counter ; i++) {
    for (j=0 ; j<counter ; j++) {
      if (i < counter && j < counter && i != j) {
        if (detectors[i] == detectors[j]) {
          delete detectors[j]
          j--
        }
      }
    }
  }
  # Display what is remaining: detectors associated to the user
  if (counter > 0) {
    for (i=0 ; i<counter ; i++) {
      print detectors[i]
    }
  }
}
```

Kabuk İşlemleri - 5/5

Süzgeç farklar

```
Device_information
Device Name.....: PC-DUMMY-01 (Status: ACTIVE )
Generic Type/Descrip.: COMPUTER / None
Tag/Serial/Inventory#: None / None / None
Building/Floor/Room.: 3159 / RV / 0013 / (Zone: None )
Manufacturer/Model.: SUPERMICRO / IPMI BMC
OS Name/Version.....: LINUX / SLC5
Responsible Person...: ATD SYSADMINS / PH / ADT
Main User.....: ATD SYSADMINS / PH / ADT
HCP Response.....: True
HCP Last Changed.....: 2011-03-31 08:34:32

Network Interface Card(s)#
NIC # 0 MAC: 00-11-22-33-44-56 Type: GIGABITETHERNET
NIC # 1 MAC: 00-19-28-37-44-55 Type: GIGABITETHERNET
NIC # 2 MAC: 00-19-28-37-44-57 Type: GIGABITETHERNET

Interface # 0
Name/Domain: PC-DUMMY-01-MGMT / .CERN.CH IP: 10.144.45.22
Service: S3159-R-IP7 Connectivity: False
Subnet Mask: 255.255.255.0 Default Gateway: 10.144.45.1
Name Server(s): 10.156.16.5 , 10.156.17.5 ,
Time Server(s): 10.156.16.69 , 10.156.17.69 ,
IP Alias(es): Not set
Bound_Interface_Card(s):
# 0 MAC: 00-11-22-33-44-56 Type: GIGABITETHERNET
# 1 MAC: 00-11-22-33-44-56 Type: GIGABITETHERNET
Outlet ID: 0013/18 Fanout: True
CERN Network Domain: ATLAS Medium: GIGABITETHERNET
Rack Name: None

Interface # 1
Name/Domain: PC-DUMMY-01 / .CERN.CH IP: 10.144.45.19
Service: S3159-R-IP7 Connectivity: False
Subnet Mask: 255.255.255.0 Default Gateway: 10.144.45.1
Name Server(s): 10.156.16.5 , 10.156.17.5 ,
Time Server(s): 10.156.16.69 , 10.156.17.69 ,
IP Alias(es): Not set
Bound_Interface_Card(s):
# 0 MAC: 00-19-28-37-44-55 Type: GIGABITETHERNET
# 1 MAC: 00-19-28-37-44-55 Type: GIGABITETHERNET
Outlet ID: 0013/18 Fanout: True
CERN Network Domain: ATLAS Medium: GIGABITETHERNET
Rack Name: None
```

```
ULanDB extract -verbose pretty pc-dummy-0* | grep
-e Device -e Responsible
```

```
Device_information
Device Name.....: PC-DUMMY-01 (Status: ACTIVE )
Responsible Person...: ATD SYSADMINS / PH / ADT

Device_information
Device Name.....: PC-DUMMY-02 (Status: ACTIVE )
Responsible Person...: ATD SYSADMINS / PH / ADT
...
```

```
ULanDB extract -verbose pretty lnxatd* | awk
'/Device Name/ {HOST=$4 ; NAME="WRONG" ;
SIRNAME="WRONG"} /Responsible/ {if ($4=="ATD" &&
$5=="SYSADMINS") NAME=$4 ; SIRNAME=$5} /CERN
Network/ {if (NAME=="ATD" && SIRNAME=="SYSADMINS"
&& $5=="GPN") print HOST, "\t", NAME, "\t",
SIRNAME, "\t", $5}'
```

```
LNxATD05 ATD SYSADMINS GPN
LNxATD08 ATD SYSADMINS GPN
LNxATD180 ATD SYSADMINS GPN
LNxATD181 ATD SYSADMINS GPN
LNxATD182 ATD SYSADMINS GPN
...
```

Linux Temelleri ve Yardımcı Uygulamalar

İşletim sistemi ve uygulamalarından oluşan bilimsel çalışma ortamına giriş

- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Giriş: linux kabuktur
 - ◆ Bazı çevre değişkenleri
 - ◆ Alias (komutlara rumuz vermek)
- ◆ Kabuk İşlemleri
 - ◆ Standart giriş, çıkış ve hata mesajlarının yönlendirilmesi
 - ◆ Süzgeç komutları
- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Özel işaretler
 - ◆ Kütük ve izin bulmak
- ◆ Kabukta Süreç Yönetimi
 - ◆ Süreçleri izlemek ve sonlandırmak
 - ◆ Süreç öncelikleri ve ardalanda çalıştırma
- ◆ Kabuk Programlama
 - ◆ Betik genel yapısı ve çalıştırma
 - ◆ Neden var ?
 - ◆ Bir örnek
 - ◆ Bilmediğimi biliyorum
- ◆ Uygulamalar
 - ◆ Yaşamsal ayrımlar
 - ◆ Metin Düzenleyiciler
 - ◆ 8 bitlik gözlüklerimiz
 - ◆ Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri
 - ◆ Ölçek seçimi sonuçtur
 - ◆ Ölçek seçimi anlamdır
 - ◆ Matematik İşlev ve Veri Çiziciler
 - ◆ Verinin okunabilirliğini artırmak
 - ◆ Bilgisayarlı Cebir
 - ◆ Güvenli simgesel hesap
 - ◆ Tüm Mühendislik Hesapları
 - ◆ Octave, SciLab, v.b.
 - ◆ Güvenli Uzak Erişim, Kütük Aktarımı ve Veri Yedeklemek
 - ◆ Ararken
 - ◆ Akşam Sefası
 - ◆ Ertesi günün sabahına hazırlanması beklenen aksamlık⁴ ödevler

Kabuk ve Komut Satırı - 1/2

Özel işaretler

- ◆ **Komut çıktılarının** aynı satırda başka **komutlara değişken** olarak girilmesi “ ` ” ters tırnak işareti ile sağlanır; örnekte kullanılan “**which**” komutu, kendisine verilen anahtar kelimenin sistemdeki çalıştırılabilir kütüklerden biri olması durumunda bu **kütüğün yerini** döndürür. “**du \$(which ls)**” komutu da aynı görevi görür.
- ◆ Kabuklarda *****, **?**, **[]**, **{ }** gibi karakterlerin sahip oldukları özel anlamlar, **komut satırını grafik kullanıcı arayüzleri karşısında güçlü kılar**. Bu işaretler özel anlamları dışında kullanılmak istendiklerinde **kaçış simgesi** (escape symbol) denen “****” işareti ile kullanılırlar.
 - ◆ ***** : **sıfır ve daha fazla** işaret anlamına gelir
 - ***** : **Tüm** kütük ve dizinler anlamına gelir
 - ***.*** : **adında nokta olan tüm** kütük ve dizinler
 - ***.dat** : **sonu “.dat” ile biten tüm** kütük ve dizinler
 - **a*b** : **a harfi ile başlayıp b harfi ile biten tüm** kütük ve dizinler
 - ◆ **?** : **tek bir karakter** anlamına gelir
 - **a?b** : **a ile başlayıp b ile biten 3 harfli tüm** kütük ve dizinler
 - **a??b** : **a ile başlayıp b ile biten 4 harfli tüm** kütük ve dizinler
 - ◆ **[]** : **veya** anlamına gelir, **^** ve **!**, **değil** anlamı katar
 - **[eE]*** : “e” veya “E” ile başlayan tüm kütük ve dizinler
 - **[^eE]*** ya da **[!eE]*** : “e” veya “E” ile başlamayan tüm kütük ve dizinler
 - **[k-z][0-9]** : “k” ile “z” harfleri arasındaki harflerle başlayan **ve 0 ile 9 arasındaki rakamlarla son bulan tüm** kütük ve dizinler
 - **[k-z]*[0.9]*** : “k” ile “z” harfleri arasındaki harflerle başlayan **ve içinde herhangi bir yerinde 0 ile 9 arasındaki rakamları barındıran tüm** kütük ve dizinler
 - ◆ **{ }** : Köseli parantez ile benzerdir ancak **harf grupları üzerinde de** çalışır
 - **{uyg,Ek}*** : “uyg” veya “Ek” ile başlayan tüm kütük ve dizinler
- ◆ Yandaki basit örneklerde yapılan hassas seçimin, içinde yüzlerce kütük ve dizinin bulunduğu bir dizinde, **grafik bir arayüz ile nasıl yapılabileceğini düşünün**.

```
oc@olmak2:~$ du `which ls`
108 /bin/ls
oc@olmak2:~$ du /bin/ls
108 /bin/ls
oc@olmak2:~$ du $(which ls)
108 /bin/ls
oc@olmak2:~$ _

oc@olmak2:/dev$ ls +2_ep00
usbdev2.2_ep00 usbdev3.2_ep00
oc@olmak2:/dev$ _

oc@olmak2:/dev$ ls s*t
snapshot sndstat stdout
oc@olmak2:/dev$ _

oc@olmak2:/dev$ ls tty?4
tty14 tty34 tty54 tty84 ...
oc@olmak2:/dev$ _

oc@olmak2:/dev$ ls [t]*[w]*[5-7]
ttyw5 ttyw6 ttyw7
oc@olmak2:/dev$ _

oc@olmak2:/dev$ ls [t]*[w]*[!5-7]
ttyw0 ttyw2 ttyw4 ttyw9 ...
oc@olmak2:/dev$ _

oc@olmak2:/dev$ ls -l | wc -l
713
oc@olmak2:/dev$ _
```

Kabuk ve Komut Satırı - 2/2

Kütük ve dizin bulmak

- Şu ana kadar içinde bulunduğumuz dizin içinde **kütük ve dizinleri** düzenlemek ve seçmek gibi etkilikleri nasıl gerçekleştireceğimizi çalıştık. Pekiyi içinde çalışmakla ilgilendiğimiz bu kütük ve dizinlerin **yerlerini bilmiyorsak** ? O zaman linux' un hızlı dizin ve kütük **arama yöntemlerini** kullanacağız.
- find**: Disk üzerinde komutun çalıştırıldığı anda bulunulan yeri (path) kök (root) kabul ederek, kütük sisteminde kendisine **"-name" anahtarı** ile verilen kelimeyi içeren kütük ve dizinleri döndürür. **Aramayı gerçekten disk üzerinde yapar** ve aranana bulması, arama yapılan ortamın büyüklüğü ve hızına bağlı olmakla birlikte, göreceli olarak uzun zaman alır:

```
oc@olmak2:~$ find -name dürüstlükPolitikasi.pdf
find: `./Documents/gbt13/CaPpeLLO/iVerilog/oc_ser_v4/inca_libs': Permission denied
./Documents/HEP_Okulu/f77/dürüstlükPolitikasi.pdf
oc@olmak2:~$ _
```

- locate**: Linux açılırken (boot ederken) kendisine bağlanan (mount edilen) tüm disklerin dizin yapısını (directory structure) bir veri tabanına yazar. Bu veri tabanını oluşturan ve işletim sistemi tarafından kendiliğinden (otomatik) çalıştırılan sürecin ismi **"updatedb"**dir ve sadece açılışta değil, kullanıcı istediği zaman da bu veri tabanını yeniler (update). "locate" komutu, disk içinde **fiziksel olarak arama yapmak yerine**, zaten oluşturulmuş bu **veri tabanı üzerinde arama yapar** ki bu göreceli olarak karşılaştırılamayacak kadar **hızlıdır**. "locate" komutu bu veri tabanı üzerinde **"grep"** gibi davranır ve kendisine verilen **anahtar kelimeyi içeren** veri tabanı girdilerini sıralar:

```
oc@olmak2:~$ locate baslik.pdf
/home/oc/Documents/HEP_Okulu/f77/baslik.pdf
/sdb3/eskiler/g77/fortranUygulama/baslik.pdf
/sdb3/eskiler/priv-html/lowlevelstuff/g77/baslik.pdf
oc@olmak2:~$ _
```

- Bu iki arama yöntemi arasındaki **farkın anlaşılması** durumunda, gerçekleştirilen bir arama sonucunda kullanıcı diskte aslında varolan bir kütüğün **var olmadığı yanlış sonucuna varılabilir**. Dikkat edilecek nokta şudur ki eğer bir kütük ya da dizin, sistemin düzenli olarak ya da kullanıcının keyfi bir zamanda **"updatedb"** komutunu çalıştırmamasından **sonra** oluşturulur ise, bu kütük ya da dizin **sadece "find" komutu ile** bulunabilir. Bunun nedeni yeni oluşturulanın henüz ilgili veri tabanına girmemiş olmasıdır. Bu durumda ya önce updatedb komutu ile veri tabanı yenilenmeli ve ardından locate kullanılmalı ya da doğrudan find komutu kullanılmalıdır.

Linux Temelleri ve Yardımcı Uygulamalar

İşletim sistemi ve uygulamalarından oluşan bilimsel çalışma ortamına giriş

- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Giriş: linux kabuktur
 - ◆ Bazı çevre değişkenleri
 - ◆ Alias (komutlara rumuz vermek)
- ◆ Kabuk İşlemleri
 - ◆ Standart giriş, çıkış ve hata mesajlarının yönlendirilmesi
 - ◆ Süzgeç komutları
- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Özel işaretler
 - ◆ Kütük ve izin bulmak
- ◆ Kabukta Süreç Yönetimi
 - ◆ Süreçleri izlemek ve sonlandırmak
 - ◆ Süreç öncelikleri ve ardalanda çalıştırma
- ◆ Kabuk Programlama
 - ◆ Betik genel yapısı ve çalıştırma
 - ◆ Neden var ?
 - ◆ Bir örnek
 - ◆ Bilmediğimi biliyorum
- ◆ Uygulamalar
 - ◆ Yaşamsal ayrımlar
 - ◆ Metin Düzenleyiciler
 - ◆ 8 bitlik gözlüklerimiz
 - ◆ Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri
 - ◆ Ölçek seçimi sonuçtur
 - ◆ Ölçek seçimi anlamdır
 - ◆ Matematik İşlev ve Veri Çiziciler
 - ◆ Verinin okunabilirliğini artırmak
 - ◆ Bilgisayarlı Cebir
 - ◆ Güvenli simgesel hesap
 - ◆ Tüm Mühendislik Hesapları
 - ◆ Octave, SciLab, v.b.
 - ◆ Güvenli Uzak Erişim, Kütük Aktarımı ve Veri Yedeklemek
 - ◆ Ararken
 - ◆ Akşam Sefası
 - ◆ Ertesi günün sabahına hazırlanması beklenen aksamlik⁷ ödevler

Kabukta Süreç Yönetimi - 1/2

Süreçleri izlemek ve sonlandırmak

- Linuxta başlatılan **her komut** ve **uygulama** bir **süreçtir**. İşletim sistemi ilk açıldığında (boot), **init** adlı kök süreç (PID=1) başlar ve diğer tüm süreçler bu sürecin yarattığı (fork) **oğul süreçler** veya yaratılmış süreçlerin yarattığı diğer süreçler olarak yaşar ve ölürler. Her bir süreç **PID** denen ve sürecin doğumundan ölümüne kadar **değişmeden** kalan **essiz bir kimlik** numarasına sahiptir. Süreçler üzerindeki **denetim** işte bu **PID** kullanılarak gerçekleştirilir.

- Süreç denetiminde **sıkça** kullanılan komutlar:

→ **ps**: o anda çalışan süreçlerin neler olduğunu gösterir en çok **-aux anahtarı** ile kullanılır

ps aux ya da daha seçici olmak için

ps aux | grep -i monitorino

```
oc      11565  0.0  0.0  10276  1400 pts/0    S   23:35   0:00 /bin/bash /bin/Monitorino
oc      11566  0.8  1.2 157744 26232 pts/0    S   23:35   0:00 ./monitorino.executable
oc      11606  0.0  0.0   7452   952 pts/0    R+  23:36   0:00 grep -i monitorino
```

→ **top**: ps gibidir ancak çıktısını belirli aralıklarla yeniler ve **süreçlerin canlı takibine** yarar. Bu komutun öntanımlı davranışı süreçleri **CPU kullanımına göre sıralamaktır**. Komut çalıştıktan sonra **"M"** komutu ile bu davranış, hafızaya göre sıralamaya ve tekrar **"P"** ile öntanımlı davranışa geri değiştirilebilir.

→ **pidof**: çalışıyor olan bir sürecin ve yarattığı (fork) ikincil süreçlerin PID'lerini döndürür.

pidof gnuplot

```
12412 12405 12402 12399 12394
```

→ **uptime**: sistemin ne kadar süredir çalışıyor durumda bulunduğunu gösterir

uptime

```
23:31:40 up 11 days, 2:32, 3 users, load average: 0.09, 0.09, 0.08
```

→ **kill**: **süreçlere**, belirli seyleri yapmaları emrini vermek için, **işaret göndermekte** kullanılır. Pek çok işaret olmasına karşın (**kill -l** ile tümü görülebilir) en sık kullanılanlar:

→ **kill PID**: PID sayılı süreci sıradan (normal) yolla **sonlandırmak** için kullanılır; sürecin açık kütüklerini ve ağ bağlantılarını kapatması ve varolmaları durumunda gerekli diğer kapanış işlemlerini yapması için kendisine zaman tanınır. Bazı durumlarda **başarısız olabilir**.

→ **kill -9 PID**: PID sayılı süreci **olağanüstü yolla sonlandırmak** için kullanılır; sürecin hiç bir iş yapması beklenmez. Çok nadir başarısız olur.

→ **lsdf**: kendisine verilen bir **dizinin hangi süreçler tarafından kullanıldığını** sıralar.

Kabukta Süreç Yönetimi - 2/2

Süreç öncelikleri ve ardalanda çalıştırma

- ◆ Yetkili bir kullanıcı **süreçlerin çalışma önceliklerini** (nice sayısı) "renice" komutu ile değiştirebilir. Böylece çok yüklü çalışan süreçlerin **daha fazla CPU zamanı kullanmaları** sağlanmış olur.
- ◆ Süreçlerin **-20** (en yüksek öncelik) ile **20** (en düşük öncelik) arasında olabilen **nice değeri**, öntanımlı olarak **0** dır. Değiştirilmiş olması durumunda eğer **fork** ile yaratılan bir **oğul süreç varsa** oğul, **ana sürecin** önceliğini alır.
- ◆ Aşağıdaki örnek 20256 PID sayılı sürece **en yüksek önceliği vermek için** kullanılmıştır:

```
root@olmak2:~# renice -20 20256
20256: old priority 0, new priority -20
root@olmak2:~# _
```

- ◆ Komut satırında bir süreç başlatıldığında (fork), o süreç sonlanana kadar komut satırı **başka bir komut kabul edemez**. Bu uygulamada çoğunlukla **kullanışlı değildir**; komut satırının başka komutları da kabul edebilmesini isteriz. Bunu sağlamanın yollarından biri komutları ya da uygulamaları "&" özel işaretini kullanarak "**ardalanda**" (background) başlatmaktır. Diğer bir yol ise komut ya da uygulamaları "**Ctrl-Z**" ile duraklatıp (interrupt) "**bg**" komutu ile ardalana almaktır.
- ◆ Aşağıdaki örnekte uygulama doğrudan ardalanda başlatılmaktadır:

```
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ xmgrace veri.dat &
```


- ◆ Aşağıdaki örnekte ise uygulama başlatılmakta ve konsol başka komut kabul edemediği için ardalana alma ihtiyacı doğmakta, uygulama duraklatılmakta ve ardalana alınmaktadır:

```
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ xmgrace veri.dat
^Z
[1]+  Stopped                  xmgrace veri.dat
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ bg
[1]+ xmgrace veri.dat &
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ jobs
[1]+  Running                  xmgrace veri.dat &
```

- ◆ Ardalanda çalışıyor olan uygulamaları veya komutları görmek için "**jobs**" komutu kullanılır.

Linux Temelleri ve Yardımcı Uygulamalar

İşletim sistemi ve uygulamalarından oluşan bilimsel çalışma ortamına giriş

- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Giriş: linux kabuktur
 - ◆ Bazı çevre değişkenleri
 - ◆ Alias (komutlara rumuz vermek)
- ◆ Kabuk İşlemleri
 - ◆ Standart giriş, çıkış ve hata mesajlarının yönlendirilmesi
 - ◆ Süzgeç komutları
- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Özel işaretler
 - ◆ Kütük ve izin bulmak
- ◆ Kabukta Süreç Yönetimi
 - ◆ Süreçleri izlemek ve sonlandırmak
 - ◆ Süreç öncelikleri ve ardalanda çalıştırma
- ◆ Kabuk Programlama
 - ◆ Betik genel yapısı ve çalıştırma
 - ◆ Neden var ?
 - ◆ Bir örnek
 - ◆ Bilmediğimi biliyorum
- ◆ Uygulamalar
 - ◆ Yaşamsal ayrımlar
 - ◆ Metin Düzenleyiciler
 - ◆ 8 bitlik gözlüklerimiz
 - ◆ Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri
 - ◆ Ölçek seçimi sonuçtur
 - ◆ Ölçek seçimi anlamdır
 - ◆ Matematik İşlev ve Veri Çiziciler
 - ◆ Verinin okunabilirliğini artırmak
 - ◆ Bilgisayarlı Cebir
 - ◆ Güvenli simgesel hesap
 - ◆ Tüm Mühendislik Hesapları
 - ◆ Octave, SciLab, v.b.
 - ◆ Güvenli Uzak Erişim, Kütük Aktarımı ve Veri Yedeklemek
 - ◆ Ararken
 - ◆ Akşam Sefası
 - ◆ Ertesi günün sabahına hazırlanması beklenen aksamlık⁰ ödevler

Kabuk Programlama - 1/4

Betik genel yapısı ve çalıştırma

```
File Edit Search Preferences Shell Macro Windows Help
1 #!/bin/bash
2
3 # TISEAN uygulamasini kullanarak rastgele sayi uret ve rnd.dat kutugunu yarat
4 makenoise -g -I 0 -r 100 -0 -l 8192 -o rnd.dat
5
6 # Bir OCTAVE betigi kullanarak rnd.dat icin degisen ortalamayi hesapla
7 octave runningAverage.m
8
9 # NEDIT ile ilgili kutugu ac ve gerekli degisiklikleri yap VE
10 # NEDIT saglikli bir bicimde islemi tamamladiginda TISEAN
11 # uygulamasini kullanarak degisen ortalamamin spectrumunu hesapla
12 nedit runningAverage.dat && spectrum runningAverage.dat -o runningAverageSpectrum.dat
13
14 # TISEAN uygulamasini kullanarak en basta uretilen rastgele
15 # sayilarin spectrumunu hesapla
16 spectrum rnd.dat -o rndSpectrum.dat
17
18 # GRAPH uygulamasini kullanarak degisen ortalamamin ve en basta
19 # uretilen rastlantisal sayilarin spectrumlarinin grafiklerini cizdir
20 graph runningAverageSpectrum.dat -T x
21 graph rndSpectrum.dat -T x
22
```

Kütük: analiz.sh

- **"#!"** ile kütük içeriğinin **hangi kabuk** tarafından **yorumlanacağı** belirtilir
- **"#"** ile betiğe **yorumlanmayacak** olan açıklamalar eklenir
- **Makenoise, octave, nedit, spectrum** ve **graph**, yolları **\$PATH** çevresel değişkeninde bulunan çalıştırılabilir sıradan **kabuk komutlarıdır**
- **"analiz.sh"** isimli yukarıdaki kütük:
 - ➔ **"chmod +x analiz.sh"** ile çalıştırılabilir hale getirildikten sonra
 - ➔ **"./analiz.sh"** komutuyla çalıştırılır

Kabuk Programlama - 2/4

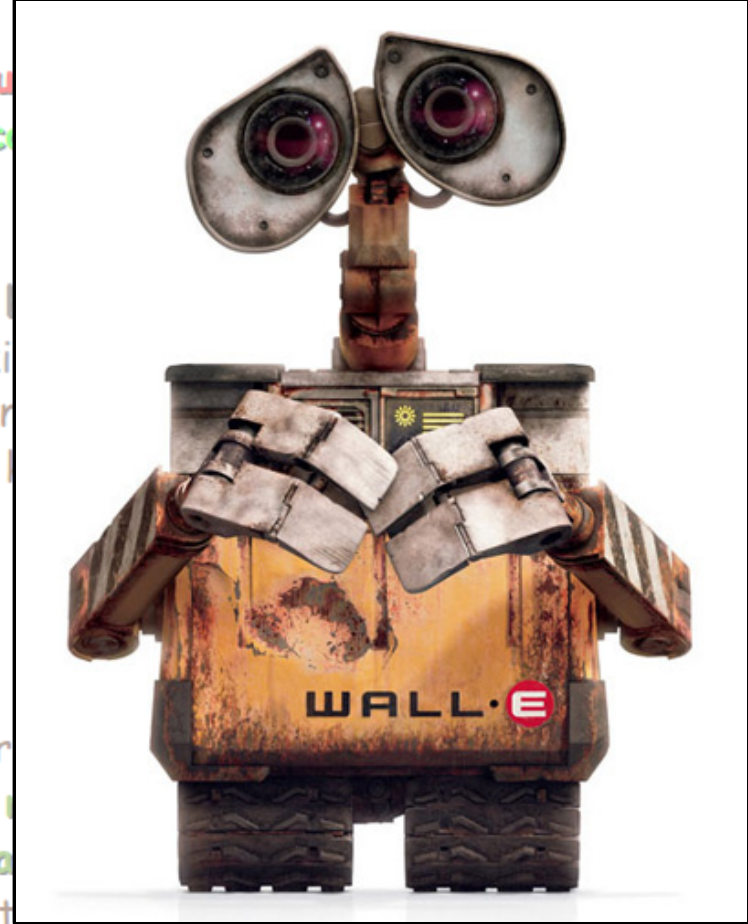
Neden var ?

- **Linux komutlarının** kullanıcı tarafından belirlenen **bir görevi** yerine getirmek için **bir araya gelmesi** çok sık rastlanan bir **gereksinimdir**
- **Gerçek işletim sistemleri**, her **iş için ayrı bir uygulama sunmaya çalışmak yerine**, her işi yerine getirebilecek **farklı uygulamaların kolayca üretilebileceği bir komutlar birlikteliği** sunmayı amaçlar.
- Sunulan bu komutlar/uygulamalar birbirlerinden **bağımsız** geliştiriciler tarafından üretilmiş ve/veya belgelendirilmiştir. **Örnek** olarak bir önceki sayfadaki betik için:
 - **TISEAN** zaman serisi analizi (ayrıştırması) için tasarlanmıştır
 - **OCTAVE**, MatLab^(R) uygulamasının açık-kaynak karşılığıdır
 - **NEDIT** bir metin düzenleyicidir ve
 - **GRAPH** bir veri çizicidir
- Kullanıcıya büyük **esneklik** sağlar:
 - Betikler içinde kullanılan komutlar/uygulamalar **kendi anahtarları** ile kullanılabilir; örneğin:
 - Bir önceki sayfadaki betik için: **"graph rndSpectrum.dat -T x"** komutunda olduğu gibi **"-T"** anahtarı ve ilgili **"x"** değeri, **"graph"** komutuna giriliyor
 - Programlama dillerinde bulunan **değişken** (integer, float vb), **döngü** (for, while vb.) ve **denetim** (if, else vb) yapıları kullanılabilir
 - **Sadece birkaç satırda** kullanıcı ile etkileşimli (grafik ortamda ve/veya komut satırında) **uygulamalar gerçekleştirilebilir**

Kabuk Programlama - 2/4

Neden var ?

- Linux komutlarının kullanıcı tarafından belirlenen bir görevi yerine getirmek için bir araya gelmesi çok sık rastlanan bir paradigmadır

- Ge...
- ye...
- su...
- Su...
- ve...
- Ku...

u
ya
n l
eki
çir
k t
ar
n t
ra
nt

işi
liği
miş
in:
uğu
ve

- denetim (if, else vb) yapıları kullanılabilir
- Sadece birkaç satırda kullanıcı ile etkileşimli (grafik ortamda ve/veya komut satırında) uygulamalar gerçekleştirilebilir

Kabuk Programlama - 3/4

Bir örnek

İçinde bulunulan dizindeki tüm kütükleri, kullanıcının verdiği yeni bir dizine çoğaltan (kopyalayan), bu dizini tar'layıp ardından gzip'leyerek bir *.tgz kütüğü oluşturan ve yeni dizini silen bir uygulamaya sıkça ihtiyaç duyulması durumunda tüm bu işlemler güvenli bir biçimde bir betiğe derlenebilir ve tek bir linux komutu haline getirilebilir.

Değer Döndürme

0 standart giriş

1 standart çıkış (24. satır)

2 standart hata (12. satır)

Değişkenler

Tanımlama: değişken=değer

Çagırma: \$değişken, "\${değişken}", \${değişken}

Kullanıcıdan okuma: read değişken

Okunanı basma: echo \$değişken (5. satır)

Anahtarlar

\$0 çalıştırılan kütüğün kendisinin adı (5. satır)

\$1, \$2 .. birinci, ikinci, .. anahtarlar (17. satır)

\$@ girilen tüm anahtarlar (31. satır)

\$# girilen anahtar sayısı (8. satır)

```
File Edit Search Preferences Shell Macro Windows Help
1 #!/bin/bash
2
3 # Calistirdigimiz komutun ismine ulasiyoruz
4 echo " "
5 echo "Komutunuza verdiginiz isim : " $0
6
7 # Girilen anahtar sayisini denetliyoruz
8 if [ $# -eq 0 ] || [ $# -gt 1 ]; then
9     echo " "
10    echo "HATA : Bir anahtar girilmeli."
11    echo " "
12    exit 2
13 fi
14
15 # Komutumuzun hangi anahtarlari kabul
16 # ettigi soruldugunda cevabimizi olusturuyoruz
17 if [ $1 == "-h" ]; then
18    echo " "
19    echo "Icinde bulunulan dizindeki tum kutukleri"
20    echo "ve dizinleri, yeni <dizin ismi> dizinine"
21    echo "cogaltir ve *.tgz ile sikistirir. Kullanim sekli:"
22    echo $0 "<dizin ismi>"
23    echo " "
24    exit 1
25 fi
26
27 # Hersey yolunda, girilen anahtari
28 # kullaniciya gosteriyoruz
29 if [ $# -gt 0 ]; then
30    echo " "
31    echo "Girdiginiz dizin ismi : " @$
32 fi
33
34 # Dizin var mi yok mu denetliyoruz; yoksa olusturuyoruz
35 # varsa karisikliklari onlemek icin baska bir isim istiyoruz
36
37 if [ ! -e $1.tgz ]; then
38    echo $1.tgz "yok, olusturuluyor..."
39    mkdir $1
40 else
41    echo "HATA : " $1.tgz "zaten var."
42    exit 2
43 fi
44
45 # Gorevi yerine getiriyoruz
46
47 for x in *
48 do
49    if [ $x != $1 ]; then
50        cp -xavuf $x $1
51    fi
52 done
53
54 tar cfz $1.tgz $1
55 echo $1.tgz "bohcase olusturuldu."
56 rm -rf $1
57 echo "Gecici dizin" $1 "silindi."
58 echo "Komut tamamlandi."
```

Kütük: yedekle

Kabuk Programlama - 3/4

Bir örnek

İçinde bulunulan dizindeki tüm kütükleri, kullanıcının verdiği yeni bir dizine çoğaltan (kopyalayan), bu dizini tar'layıp ardından gzip'leyerek bir *.tgz kütüğü oluşturan ve yeni dizini silen bir uygulamaya sıkça ihtiyaç duyulması durumunda tüm bu işlemler güvenli bir biçimde bir betiğe derlenebilir ve tek bir linux komutu haline getirilebilir.

Koşullular

if [koşul/sınama]; then (else) fi (37-43. satırlar)

koşul: -eq, -ne, -lt, -gt, -le, -ge (eşit, eşit değil, küçük, büyük, küçük eşit, büyük eşit) (8. satır)

sınama: -e, -f, -d, -h, -s, -(r/w/x), -nt, -ot (kütük var mı, kütük mü, izin mi, bağlantı mı, kütük boyu sıfırdan farklı mı, okuma/yazma/çalıştırma izinleri var mı, birinci ikinciden yeni, birinci ikinciden eski) (37. satır)

!: değil (koşul yanlışsa) (37. satır)

&&: tüm koşullar doğruysa

||: koşullardan biri doğruysa (8. satır)

Döngüler

for değişken do komut done

for değişken in liste do komut done (47. satır)

while [koşul] do komut done

```
File Edit Search Preferences Shell Macro Windows Help
1 #!/bin/bash
2
3 # Calistirdigimiz komutun ismine ulasiyoruz
4 echo " "
5 echo "Komutunuza verdiginiz isim : " $0
6
7 # Girilen anahtar sayisini denetliyoruz
8 if [ $# -eq 0 ] || [ $# -gt 1 ]; then
9     echo " "
10    echo "HATA : Bir anahtar girilmeli."
11    echo " "
12    exit 2
13 fi
14
15 # Komutumuzun hangi anahtarlari kabul
16 # ettigi soruldugunda cevabimizi olusturuyoruz
17 if [ $1 == "-h" ]; then
18    echo " "
19    echo "Icinde bulunulan dizindeki tum kutukleri"
20    echo "ve dizinleri, yeni <dizin ismi> dizinine"
21    echo "cogaltir ve *.tgz ile sikistirir. Kullanim sekli:"
22    echo $0 "<dizin ismi>"
23    echo " "
24    exit 1
25 fi
26
27 # Hersey yolunda, girilen anahtari
28 # kullaniciya gosteriyoruz
29 if [ $# -gt 0 ]; then
30    echo " "
31    echo "Girdiginiz dizin ismi : " $@
32 fi
33
34 # Dizin var mi yok mu denetliyoruz; yoksa olusturuyoruz
35 # varsa karisikliklari onlemek icin baska bir isim istiyoruz
36
37 if [ ! -e $1.tgz ]; then
38    echo $1.tgz "yok, olusturuluyor..."
39    mkdir $1
40 else
41    echo "HATA : " $1.tgz "zaten var."
42    exit 2
43 fi
44
45 # Gorevi yerine getiriyoruz
46
47 for x in *
48 do
49     if [ $x != $1 ]; then
50         cp -xavuf $x $1
51     fi
52 done
53
54 tar cfz $1.tgz $1
55 echo $1.tgz "bohcase olusturuldu."
56 rm -rf $1
57 echo "Gecici dizin" $1 "silindi."
58 echo "Komut tamamlandi."
```

Kütük: yedekle

Kabuk Programlama - 4/4

Bilmediğimi biliyorum

- İstisnasız **tüm linux komutları** ve uygulamaları geniş biçimde **belgelendirilmişlerdir**. Çoğu zaman bir komut ya da uygulama birden fazla veri tabanında farklı biçimlerde belgelerle açıklanır. En çok kullanılan standartlaşmış linux belgeleme düzeni (sistemi) komutların kendilerinden **"-h"** ya da **"--help"** gibi anahtarlarla istenen açıklamalar ile işletim sisteminin kullanıcıya sunduğu **"man"** ve **"info"** sayfalarından oluşur.
- Bir komutun ya da uygulamanın kullanım kılavuzu ya da belgesine ya da man (info) sayfasına ulaşmak için kabukta **"man <komut ismi>"** ya da **"info <komut ismi>"** komutlarını vermek yeterlidir.
- Bu man ve info sayfalarından komutla ilgili **tüm** ayrıntılara ulaşmak ve komutun kabul ettiği **tüm** anahtarları öğrenmek mümkündür. **"/"** ile metin **araması** yapmak da mümkündür.
- Bir uygulama ya da komut geliştirildiğinde, komut satırından **"-h"** anahtarını kabul edecek şekilde uygulamaya kısa da olsa bir belgelendirme gömülmesi diğer geliştiricilerce olumlu karşılanır.

```
olmak@olmak-x200: ~  
NAME  
ls - list directory contents  
  
SYNOPSIS  
ls [OPTION]... [FILE]...  
  
DESCRIPTION  
List information about the FILES (the current directory by default). Sort entries alphabetically if none of -cftuvSUX nor --sort.  
  
Mandatory arguments to long options are mandatory for short options too.  
  
-a, --all  
do not ignore entries starting with .  
  
-A, --almost-all  
do not list implied . and ..  
  
--author  
with -l, print the author of each file  
:
```

```
olmak@olmak-x200: ~  
bash-3.2$ ./ULanDB.py -h  
usage: ULanDB.py [-h] [-color [scheme]]  
             {bind,hcp,extract,atomic} ... host [host ...]  
  
ULanDB - utility for LANDB servers  
command line switches to enter the  
index for batch  
mode operation.  
  
positional arguments:  
  {bind,hcp,extract,atomic}  
  Sub-command  
  Get/set  
  
  hcp  
  Extract  
  extract -  
  this sub-  
  Bind NIC  
  -h for sw  
  command  
  Other a/c  
  
  atomic -h  
  (this sub-co  
  Hostname to be processed. Depending on  
  the sub-  
  command, wildcards may be accepted.  
  Examples: *tdq-cf*, pc-ozgur-*  
  
optional arguments:  
  -h, --help show this help message and exit  
  -color [scheme] Color scheme. Scheme is  
                  either no for no color emphasis  
                  or basic for enabling the color  
                  emphasis (default).  
bash-3.2$
```

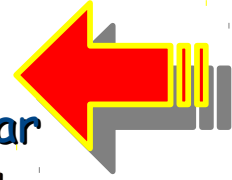
```
olmak@olmak-x200: ~  
bash-3.2$ ./ULanDB.py hcp -h  
usage: ULanDB.py hcp [-h] [-g] [-e] [-d]  
  
optional arguments:  
  -h, --help show this help message and exit  
  -g          Get HCP response  
  -e          Enable HCP response  
  -d          Disable HCP response  
bash-3.2$
```

```
olmak@olmak-x200: ~  
file: info.info, Node: Top, Next: Getting Started, Up: (dir)  
  
Info: An Introduction  
*****  
  
The GNU Project distributes most of its on-line manuals in the "Info format", which you read using an "Info reader". You are probably using an Info reader to read this now.  
  
There are two primary Info readers: 'info', a stand-alone program designed just to read Info files, and the 'info' package in GNU Emacs, a general-purpose editor. At present, only the Emacs reader supports using a mouse.  
  
If you are new to the Info reader and want to learn how to use it, type the command 'h' now. It brings you to a programmed instruction sequence.  
  
To read about expert-level Info commands, type 'n' twice. This brings you to 'Info for Experts', skipping over the 'Getting Started' chapter.  
--zz-Info: (info.info.gz)Top, 30 lines --Top-----
```

Linux Temelleri ve Yardımcı Uygulamalar

İşletim sistemi ve uygulamalarından oluşan bilimsel çalışma ortamına giriş

- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Giriş: linux kabuktur
 - ◆ Bazı çevre değişkenleri
 - ◆ Alias (komutlara rumuz vermek)
- ◆ Kabuk İşlemleri
 - ◆ Standart giriş, çıkış ve hata mesajlarının yönlendirilmesi
 - ◆ Süzgeç komutları
- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Özel işaretler
 - ◆ Kütük ve izin bulmak
- ◆ Kabukta Süreç Yönetimi
 - ◆ Süreçleri izlemek ve sonlandırmak
 - ◆ Süreç öncelikleri ve ardalanda çalıştırma
- ◆ Kabuk Programlama
 - ◆ Betik genel yapısı ve çalıştırma
 - ◆ Neden var ?
 - ◆ Bir örnek
 - ◆ Bilmediğimi biliyorum
- ◆ Uygulamalar
 - ◆ Yaşamsal ayrımlar
 - ◆ Metin Düzenleyiciler
 - ◆ 8 bitlik gözlüklerimiz
 - ◆ Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri
 - ◆ Ölçek seçimi sonuçtur
 - ◆ Ölçek seçimi anlamdır
 - ◆ Matematik İşlev ve Veri Çiziciler
 - ◆ Verinin okunabilirliğini artırmak
 - ◆ Bilgisayarlı Cebir
 - ◆ Güvenli simgesel hesap
 - ◆ Tüm Mühendislik Hesapları
 - ◆ Octave, SciLab, v.b.
 - ◆ Güvenli Uzak Erişim, Kütük Aktarımı ve Veri Yedeklemek
 - ◆ Ararken
 - ◆ Akşam Sefası
 - ◆ Ertesi günün sabahına hazırlanması beklenen aksamlik⁷ ödevler

Uygulamalar

Ayrımlar

- **Marka - Teknoloji Ayrımı:** Ticari marka isimleri ile bilişim teknolojilerine karşılık gelen isimlerin birbirine karıştırılması, **algıda bulanıklığın** ve dolayısı ile hangi sorun karşısında hangi araçların kullanılabileceği ile ilgili **kararsızlığın** kaynaklarından biridir. **Örnek:**
 - **Ayırım:** "Excel" bir markadır, teknoloji olan "spreadsheet" kavramıdır; spreadsheet fikrini uygulayan pek çok ofis uygulaması vardır: MS Excell, OpenOffice.org Calculator, Koffice, spreadsheet, xsheet v.b. Bu uygulamalar, spreadsheet kavramını kendi ürünlerine programlamışlardır.
 - **Belirsizlik:** "Bu bir excel kütüğüdür." önermesinde bulunan kişi o kütüğün uzantısının ***.xls** olduğunu mu yoksa yapılan hesabın bir spreadsheet uygulaması ile yapıldığını mı anlatmak ister? Ya da "Bir milyon noktalık bir veri excel ile çizilemez." önermesinde bulunan kişi (ben), MS Excel' in bu işi yapamayacağını mı yoksa bir teknoloji olarak spreadsheet kavramının yapılacak iş için uygun olmadığını mi belirtmektedir?
- **Teknoloji - Topoloji Ayrımı:** YEF ve nükleer fizikte dedektörlerden gelen veri olay olay kaydedilmektedir ve her olay içinde fiziksel bilgi, belirli bir biçimde özel ayrılmış veri alanlarını dolduran belirli alt kısımları içermektedir. Topolojik açıdan bakıldığında **işlenmemiş YEF** verisi ile bir **SQL veritabanı** aynı farzedilebilir. Fakat deneysel fizikçiler fizik olaylarını işlenmemiş YEF verisinden, **SQL sorgulama dilini** kullanarak çekme yolunu tercih etmemektedirler; ya da tersten gidelim: veritabanlarıyla çalışanlar deneysel fizikçilerin kullandıkları yöntemlerle veri tabanlarına sorgu yöneltmemektedirler. Örneğin veri tabanlarıyla çalışanlar SQL sorgu cümlelerine **"software trigger"** dememektedirler. Bunun nedeni, tarihsel olmaktan çok, topolojik olarak aynı ya da benzer olmalarına rağmen **farklı düşünce yöntemlerine** ihtiyaç duymalarıdır.
 - Benzer şekilde tamamen aynı olan iki hesap için düşünülen ölçek de farklı teknolojileri gerekli kılabilir. **Tavla oynayan** iki bilim adamının zarlarını kaybettiklerini düşünelim: yaklaşık iki saniyede bir, 1 ile 6 arasında iki tamsayı **rastlantısal sayıya** ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaç basit bir hesap makinasının rnd işlevi ile çözülebilirken bir **nükleer bozunma** benzetimi (simülasyonu) için çok daha yüksek hızda, hassaslıkta ve doğrulukta rastlantısal sayılara ihtiyaç vardır. Bu durumda standart **c/c++** kütüphanesindeki **rand()** işlevinden fazlasına ihtiyaç duyulacaktır.

Uygulamalar

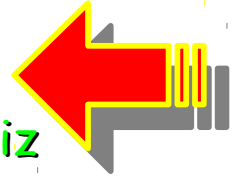
Ayrımlar (devam)

- **Komut Satırı - Grafik Arayüz Ayrımı:** Kullandığımız uygulamalar **sadece kabuk** kullanıyor ve hiç bir biçimde grafik bir arayüze (GUI) ihtiyaç duymuyor ise (batch mode) uzaktan eriştiğimiz bilgisayarlar üzerinde **güvenle** ve **hızlı** bir biçimde kullanılabilir. Aksi durumda uygulamalar ya aradaki ağ bağlantısı yeterince hızlı olan uzak bilgisayarlarda ya da yerel bilgisayarlarda hiç bir ağ bağlantısına gerek duymaksızın ancak kullanılabilir.
- ➔ Her iki dünyanın da kendilerine göre kolaylıkları vardır. Örnek olarak uzaktaki bir bilgisayara bağlandığınızı ve bir ayar (konfigürasyon) kütüğü içindeki belirli bir satırı değiştirmeniz gerektiğini varsayalım. Buna ek olarak ağ bağlantısının göreceli olarak yavaş olduğunu ve uzak bilgisayarın işlem gücünün de düşük olduğunu varsayalım ki bu varsayımlar ender rastlanır cinsten değildir. **“ssh”** ile uzak makineye bağlandığınızda kullanabileceğiniz metin düzenleyiciler sadece kabukta çalışan standart linux düzenleyicileri olacaktır. Üstelik seçim de size ait olmayacak zira uzak makinada her ne yüklü ise onu kullanmak **zorunda olacaksınız**. Şu durumda kabuk uygulamaları daha çekici görünüyor. Bir başka örnek olarak kendi bilgisayarınızda benzer bir iş yaptığınızı farzedelim ve metin düzenleyici olarak da **“pico”** kullanıyor olalım. Bu durumda gelişmiş pek çok metin düzenleyicide varolan işlevlerden yararlanamayacağız: makrolar, metin renklendirme, komutları hatırlama zorunluluğunun olmaması, aynı anda birden fazla kütüğü düzenleme, normal metin seçimine ek olarak blok metin seçme, akıllı içerik düzenlemesi v.b.
- ➔ Bu iki dünyadan **farklı uygulamaları bilmek** (uzman olmaya gerek olmaksızın) hangi durumda neyin işe yarayacağına daha kolay karar verebilmek anlamına gelecektir.

Linux Temelleri ve Yardımcı Uygulamalar

İşletim sistemi ve uygulamalarından oluşan bilimsel çalışma ortamına giriş

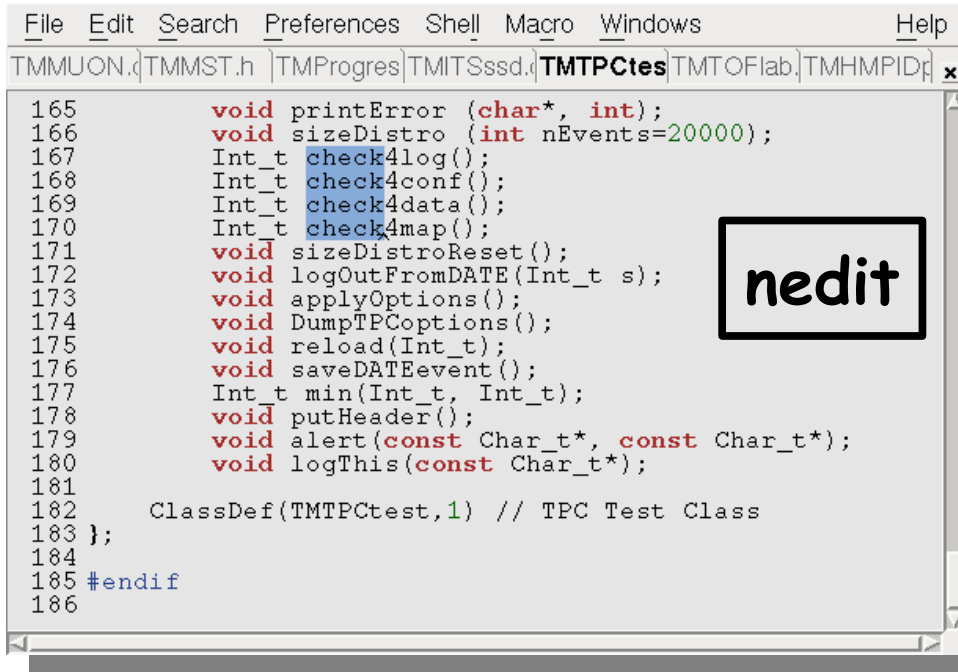
- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Giriş: linux kabuktur
 - ◆ Bazı çevre değişkenleri
 - ◆ Alias (komutlara rumuz vermek)
- ◆ Kabuk İşlemleri
 - ◆ Standart giriş, çıkış ve hata mesajlarının yönlendirilmesi
 - ◆ Süzgeç komutları
- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Özel işaretler
 - ◆ Kütük ve izin bulmak
- ◆ Kabukta Süreç Yönetimi
 - ◆ Süreçleri izlemek ve sonlandırmak
 - ◆ Süreç öncelikleri ve ardalanda çalıştırma
- ◆ Kabuk Programlama
 - ◆ Betik genel yapısı ve çalıştırma
 - ◆ Neden var ?
 - ◆ Bir örnek
 - ◆ Bilmediğimi biliyorum
- ◆ Uygulamalar
 - ◆ Yaşamsal ayrımlar
 - ◆ Metin Düzenleyiciler
 - ◆ 8 bitlik gözlüklerimiz
 - ◆ Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri
 - ◆ Ölçek seçimi sonuçtur
 - ◆ Ölçek seçimi anlamdır
 - ◆ Matematik İşlev ve Veri Çiziciler
 - ◆ Verinin okunabilirliğini artırmak
 - ◆ Bilgisayarlı Cebir
 - ◆ Güvenli simgesel hesap
 - ◆ Tüm Mühendislik Hesapları
 - ◆ Octave, SciLab, v.b.
 - ◆ Güvenli Uzak Erişim, Kütük Aktarımı ve Veri Yedeklemek
 - ◆ Ararken
 - ◆ Akşam Sefası
 - ◆ Ertesi günün sabahına hazırlanması beklenen aksamlık⁰ ödevler

Metin Düzenleyiciler

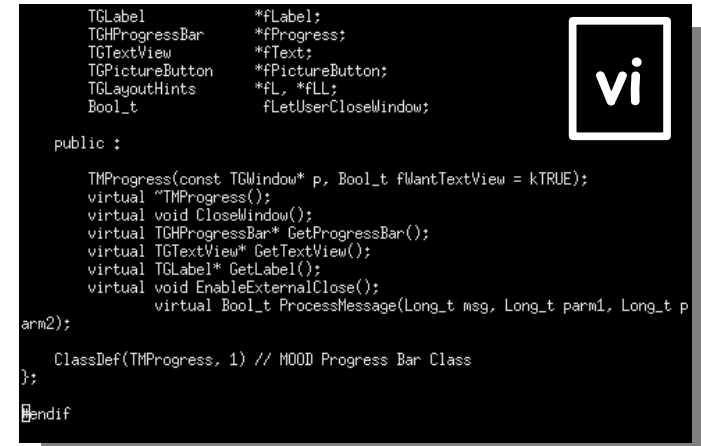
8 Bitlik gözlüklerimiz

- **Kelime işlemcilerle karıştırılmamalıdır**: Örneğin MS Word ya da OpenOffice Writer metin düzenleyicileri değildirler (*.doc ya da *.sxi uzantılı bir kütüğün içeriğini "cat *.doc" ya da "cat *.sxi" komutlarıyla konsolunuza bastırmaya çalışın)
- Temel iki dünya: **kabukta çalışanlar** (batch mode) ve **grafik kullanıcı arayüzüne** sahip olanlar
- Küçük, hızlı ve/veya uzak bilgisayarlar üzerindeki işler için kabukta çalışan düzenleyiciler daha uygun olabilir
- Kabukta çalışanlar bazı yüksek seviyeli işlemlere sahip olmayabilir: makrolar, tab'lar, eş-zamanlı kütük düzenleme, blok metin seçimi, akıllı içerik düzenleme v.b.
- Grafik arayüze sahip düzenleyiciler daha **fazla sistem kaynağına** ihtiyaç duysalar da sezgiseldirler (kullanımları kolaydır) ve işlevleri hatta ihtiyaç duyulandan fazladır


```
File Edit Search Preferences Shell Macro Windows Help
TMMUON.d TMMST.h TMPProgres TMTSsss.d TMTPCtes TMTOfIab TMHMPID; x
165 void printError (char*, int);
166 void sizeDistro (int nEvents=20000);
167 Int_t check4log();
168 Int_t check4conf();
169 Int_t check4data();
170 Int_t check4map();
171 void sizeDistroReset();
172 void logOutFromDATE (Int_t s);
173 void applyOptions();
174 void DumpTPCOptions();
175 void reload(Int_t);
176 void saveDATEevent();
177 Int_t min(Int_t, Int_t);
178 void putHeader();
179 void alert(const Char_t*, const Char_t*);
180 void logThis(const Char_t*);
181
182 ClassDef(TMTPCtest,1) // TPC Test Class
183 };
184
185 #endif
186
```

Grafik arayüz

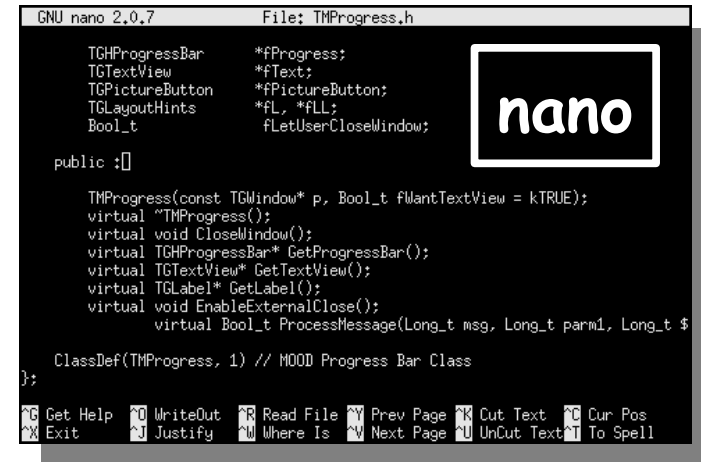
```
TGLabel *fLabel;
TGHProgressBar *fProgress;
TGTextView *fText;
TGPictureButton *fPictureButton;
TGLayoutHints *fL, *fLL;
Bool_t fLetUserCloseWindow;

public :

TMPProgress(const TGWindow* p, Bool_t fWantTextView = kTRUE);
virtual ~TMPProgress();
virtual void CloseWindow();
virtual TGHProgressBar* GetProgressBar();
virtual TGTextView* GetTextView();
virtual TGLabel* GetLabel();
virtual void EnableExternalClose();
virtual Bool_t ProcessMessage(Long_t msg, Long_t parm1, Long_t p
arm2);

ClassDef(TMPProgress, 1) // HOOO Progress Bar Class
};

#endif
```


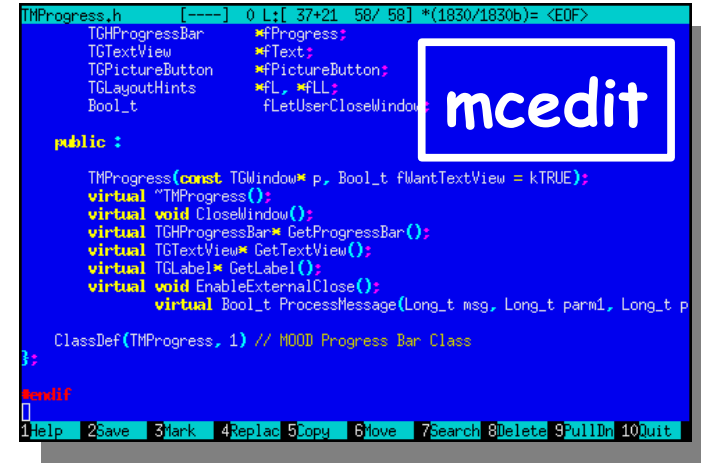
```
GNU nano 2.0.7 File: TMPProgress.h

TGHProgressBar *fProgress;
TGTextView *fText;
TGPictureButton *fPictureButton;
TGLayoutHints *fL, *fLL;
Bool_t fLetUserCloseWindow;

public :[]

TMPProgress(const TGWindow* p, Bool_t fWantTextView = kTRUE);
virtual ~TMPProgress();
virtual void CloseWindow();
virtual TGHProgressBar* GetProgressBar();
virtual TGTextView* GetTextView();
virtual TGLabel* GetLabel();
virtual void EnableExternalClose();
virtual Bool_t ProcessMessage(Long_t msg, Long_t parm1, Long_t p
ClassDef(TMPProgress, 1) // HOOO Progress Bar Class
};

[?] Get Help [?] WriteOut [?] Read File [?] Prev Page [?] Cut Text [?] Cur Pos
[?] Exit [?] Justify [?] Where Is [?] Next Page [?] UnCut Text [?] To Spell
```



```
TMProgress.h [-----] 0 L: [ 37+21 58/ 58] *(1830/1830b)= <EOF>

TGHProgressBar *fProgress;
TGTextView *fText;
TGPictureButton *fPictureButton;
TGLayoutHints *fL, *fLL;
Bool_t fLetUserCloseWindow;

public :

TMPProgress(const TGWindow* p, Bool_t fWantTextView = kTRUE);
virtual ~TMPProgress();
virtual void CloseWindow();
virtual TGHProgressBar* GetProgressBar();
virtual TGTextView* GetTextView();
virtual TGLabel* GetLabel();
virtual void EnableExternalClose();
virtual Bool_t ProcessMessage(Long_t msg, Long_t parm1, Long_t p
};

ClassDef(TMPProgress, 1) // HOOO Progress Bar Class
#endif
[]

[?] Help [?] Save [?] Mark [?] Replac [?] Copy [?] Move [?] Search [?] Delete [?] PullIn [?] Quit
```

Komut satırı

Metin Karşılaştırıcılar

Meld ^{GPL}

- Meld = **tkdiff** veya **diff** gibi ama daha **okunaklı**, daha **kolay** etkileşilebilir
- **Daha fazla kütüğü** aynı zamanda karşılaştırabilir

```
1 /*
2 Yazar:
3 Ozgur.Cobanoglu@cern.ch, OCobanoglu@isko.
4
5 Aciklama:
6 Iki farkli mimari arasindaki farki belirle
7 1 - Bir gaus egrisinden rastlantisal sa
8 2 - Belli bir belirsizlik degeriyle (be
9 3 - Bu akim kaynaklarindan iki farkli m
10 4 - Her iki mimari icin INL ve DNL hesa
11 5 - RMS bulmak icin bu hesabi tekrar te
12 6 - Her iki mimarinin iyi ozelliklerini
13 hibridizasyonu (mimaride hangi bitl
14 termometre kodlu olacagi) belirler
15
16 Kullanim:
17 Benzetim degiskenlerini ayarlayip, betigi
18 > root binter.C
19
20 */
21
22 {
23 gROOT->Reset();
24
25 /*
26 Benzetim degiskenleri kısmi
27 */
28
29 int cozunurluk =
30 int rms_icin_iterasyon_sayisi =
31 int dagilimdaki_bolme_sayisi =
32 double belirsizlik =
33 double merkez =
34 const Int_t KYENILE =
35 bool yenile =
36
37 /*
38 Mimarilerin insasinda kullanılacak
39 */
40
```

```
1 /*
2 Yazar:
3 Ozgur.Cobanoglu@cern.ch, OCobanoglu@isko.
4
5 Aciklama:
6 Iki farkli mimari arasindaki farki belirle
7 1 - Bir gaus egrisinden rastlantisal sa
8 2 - Belli bir belirsizlik degeriyle (be
9 3 - Bu akim kaynaklarindan iki farkli m
10 4 - Her iki mimari icin INL ve DNL hesa
11 5 - RMS bulmak icin bu hesabi tekrar te
12 6 - Her iki mimarinin iyi ozelliklerini
13 hibridizasyonu (mimaride hangi bitl
14 termometre kodlu olacagi) belirler
15
16 Kullanim:
17 Benzetim degiskenlerini ayarlayip, betigi
18 > root binter.C
19
20 */
21
22 binter_namedScript() {
23 gROOT->Reset();
24
25 /*
26 Benzetim degiskenleri kısmi
27 */
28
29 int cozunurluk =
30 int rms_icin_iterasyon_sayisi =
31 int dagilimdaki_bolme_sayisi =
32 double belirsizlik =
33 double merkez =
34 const Int_t KYENILE =
35 bool yenile =
36
37 /*
38 Mimarilerin insasinda kullanılacak
39 */
40
```

```
1 /*
2 Yazar:
3 Ozgur.Cobanoglu@cern.ch, OCobanoglu@isko.
4
5 Aciklama:
6 Iki farkli mimari arasindaki farki belirle
7 1 - Bir gaus egrisinden rastlantisal sa
8 2 - Belli bir belirsizlik degeriyle (be
9 3 - Bu akim kaynaklarindan iki farkli m
10 4 - Her iki mimari icin INL ve DNL hesa
11 5 - RMS bulmak icin bu hesabi tekrar te
12 6 - Her iki mimarinin iyi ozelliklerini
13 hibridizasyonu (mimaride hangi bitl
14 termometre kodlu olacagi) belirler
15
16 Kullanim:
17 Benzetim degiskenlerini ayarlayip, betigi
18 > root binter.C
19
20 */
21
22 #include<TCanvas.h>
23 #include<TROOT.h>
24 #include<TH1F.h>
25 #include<TF1.h>
26 #include<TGraph.h>
27 #include<TApplication.h>
28
29 #include<stdlib.h>
30 #include<math.h>
31
32 int main(int argc, char **argv) {
33
34 TApplication myApp("app", &argc, argv);
35
36 /*
37 Benzetim degiskenleri kısmi
38 */
39
```


Linux Temelleri ve Yardımcı Uygulamalar

İşletim sistemi ve uygulamalarından oluşan bilimsel çalışma ortamına giriş

- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Giriş: linux kabuktur
 - ◆ Bazı çevre değişkenleri
 - ◆ Alias (komutlara rumuz vermek)
- ◆ Kabuk İşlemleri
 - ◆ Standart giriş, çıkış ve hata mesajlarının yönlendirilmesi
 - ◆ Süzgeç komutları
- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Özel işaretler
 - ◆ Kütük ve izin bulmak
- ◆ Kabukta Süreç Yönetimi
 - ◆ Süreçleri izlemek ve sonlandırmak
 - ◆ Süreç öncelikleri ve ardalanda çalıştırma
- ◆ Kabuk Programlama
 - ◆ Betik genel yapısı ve çalıştırma
 - ◆ Neden var ?
 - ◆ Bir örnek
 - ◆ Bilmediğimi biliyorum
- ◆ Uygulamalar
 - ◆ Yaşamsal ayrımlar
 - ◆ Metin Düzenleyiciler
 - ◆ 8 bitlik gözlüklerimiz
 - ◆ Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri
 - ◆ Ölçek seçimi sonuçtur
 - ◆ Ölçek seçimi anlamdır
 - ◆ Matematik İşlev ve Veri Çiziciler
 - ◆ Verinin okunabilirliğini artırmak
 - ◆ Bilgisayarlı Cebir
 - ◆ Güvenli simgesel hesap
 - ◆ Tüm Mühendislik Hesapları
 - ◆ Octave, SciLab, v.b.
 - ◆ Güvenli Uzak Erişim, Kütük Aktarımı ve Veri Yedeklemek
 - ◆ Ararken
 - ◆ Akşam Sefası
 - ◆ Ertesi günün sabahına hazırlanması beklenen aksamlık³ ödevler

Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri

Ölçek tahmini

★ Yukarıdaki resimlerin ölçeklerini tahmin edebilir misiniz ?
→ Makro ? Mezo ? Nano ?

* Anonim

** Fotoğrafçı Alp Alper' in çalışmalarından alınmıştır

Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri

Ölçek tahmini

★ Yukarıdaki resimlerin ölçeklerini tahmin edebilir misiniz ?
→ Makro ? Mezo ? Nano ?

* Anonim

** Fotografçı Alp Alper' in çalışmalarından alınmıştır

Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri

Ölçek tahmini

- ★ Yukarıdaki resimlerin ölçeklerini tahmin edebilir misiniz ?
→ Makro ? Mezo ? Nano ?

Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri

Ölçek seçimi sonuçtur

- Bir kütük, sabit diskte tanım gereği tek bir biçimde saklanır: ardışık 1'ler ve 0'lardan oluşan dizilimler olarak; bu kütüklerin anlamlı oldukları "ölçekler" aşağıda sıralanan farklı kütük tiplerini meydana getirir:
 - ➔ **İkilik (binary) bir kütük:** 1'li 1'li (bit) okunduğunda anlam taşıyan kütük
 - ➔ **Metin (text, ascii) kütüğü:** 8'li 8'li (byte) okunduğunda anlamlı olan kütük
 - ➔ Yukarıdakiler dışında başka ölçekler ile oluşturulmuş kütükler de mevcuttur
- Aşağıdaki örnekte 36 tane 8'liden (byte) oluşan "sehirler.txt" isimli kütüğün 8'lik (cat komutu ile) ve ikilik okunduğunda neye benzediği görülmektedir. İkilik okunduğunda çıktı çok uzun olacağından çoğunlukla uygulanan yöntem, çıktıyı 16'lik tabanda (hexdump komutu ile) basmaktır:

```
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ ls -l sehirler.txt
-rw-r--r-- 1 oc oc 36 2008-12-26 18:41 sehirler.txt
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ cat sehirler.txt
Bursa
Adana
Antalya
Canakkale
Izmir
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ hexdump -C sehirler.txt
00000000  42 75 72 73 61 0a 41 64 61 6e 61 0a 41 6e 74 61 |Bursa Adana Anta|
00000010  6c 79 61 0a 43 61 6e 61 6b 6b 61 6c 65 0a 49 7a |lya Canakkale Iz|
00000020  6d 69 72 0a                                     |mir.|
00000024
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ _
```

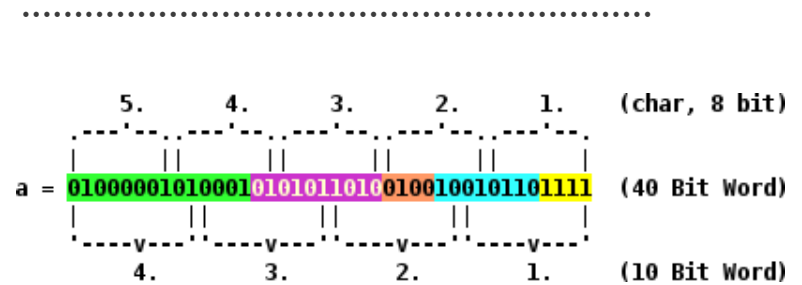
- ➔ Yukarıdaki örnek **khexedit** ile de uygulanabilirdi: khexedit, grafik bir arayüze ve en gelişmiş özelliklere sahip, çok kullanışlı bir KDE uygulamasıdır.

Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri

Ölçek seçimi anlamdır

- Yukarıdaki örneklerde ilgilenilen kütüğün sakladığı bilginin anlamlı olduğu ölçek hep sabit kalmaktadır: 1'li ya da 8'li olarak. Bu bir zorunluluk değildir (özellikle deneysel fizik donanımlarında); kütük içinde anlamlılık ölçeği değişebilir.
- Yandaki örnek ALICE deneyinin TPC (Time Projection Chamber) algılayıcısının (dedektör) canlı veri izleyici (On-Line Data Quality Monitor) yazılımından alınmıştır ve yaklaşık 60 Mbyte büyüklüğündeki bir TPC "oyun"unun başlangıcını göstermektedir.
- Sarı, yeşil ve pembe alanlar farklı donanım seviyelerinde üretilen başlıklar (event/equipment/hardware headers) ve devamındaki uzun veri ise asıl algılanan veridir.
- Asağıdaki resimler asıl veriyi oluşturan 40 tane 1'li uzunluğundaki tek bir TPC "kelimesi"ni ve ilgili alanların anlamlarını göstermektedir.
- Verinin biçiminden görüldüğü gibi:
 - 10 tane 1'liden oluşan 4 kelimelik cümle,
 - 8 tane 1'liden oluşan 5 kelimelik cümle,
 - 40 tane 1'liden oluşan 1 kelimelik cümle ve
 - sağdan sola 4, 8, tekrar 4, 10 ve 14 olmak üzere boyları birbirinden farklı toplam 5 anlamlı alt "kelimecik"ten oluşan cümle (asıl ilgilendiğimiz)aslında tek bir gerçekliğe karşılık gelmektedir: TPC verisi
- Dolayısı ile bu veri bir metin düzenleyici ile okunursa 5 anlamsız işaret, 16'lik tabanda (hexdump ile örneğin) bastırılırsa ya yine anlamsız bir sayılar dizilimi ya da veri 16'nin tam katı olmadığı için kullanılan uygulamaya da bağlı olarak bir hata çıktısı, yüksek çözünürlüklü bir matematik uygulamasıyla açıldığında 40 bit'lik çok büyük anlamsız bir sayı ... v.b. gözlenecektir.
- Bu nedendir ki üzerinde çalışılan bilgilerin saklandığı kütüklerin biçimleri hakkında bilgi sahibi olmak, birlikte çalışılacak komutların ve uygulamaların seçiminde kullanışlı olacaktır.

0000:0000	8c870000	fe5aleda	44000000	04000300	07000000	78130000	00000000	f842bf06
0000:0020	01000000	00000000	00000000	f0000000	00000000	20000000	03000000	ffffff
0000:0040	d30e0b43	48870000	11000000	69000000	00000000	00000000	00000000	04000000
0000:0060	01000000	02000000	03000000	04000000	05000000	06000000	07000000	08000000
0000:0080	3ef4d043	0f3df4e0	430f3df8	d0430f3d	f8e0430f	3df4d043	0f3ef4d0	430f3ef4
0000:00a0	d0430f3d	f4d0830f	3ef4d043	0f3ef8d0	430f3df4	d0430f3d	f8d0830f	3df8e003
0000:00c0	0f3ef8d0	430f3df4	d0430f3d	f4e0830f	3ef4d083	0f3df0d0	830f3df4	d0830f3d
0000:00e0	f4e0430f	3ef4d043	0f3ef8d0	430f3df4	e0830f3d	f0d0430f	3df4e043	0f7298a1
0000:0100	aaaa00a8	66a8aa3d	f8d0830f	3ef4d043	0f3ef4d0	430f3df4	e0830f3e	f4d0430f
0000:0120	3df0d043	0f3ef8d0	430f3df8	e0430f3d	f4e0430f	3df4e043	0f3df8e0	430f3df4
0000:0140	d0830f3e	f4d0830f	3ef4e083	0f3ef8d0	430f3ef4	e0430f3d	f4d0430f	3df4d043
0000:0160	0f3df4e0	430f3df4	d0830f3d	f4d0430f	3df4e043	0f3ef8c0	430f3df4	e0430f3c
0000:0180	f8e0830f	7298a1aa	aa01a866	a8aa2bac	b0c20a2a	b0c0c20a	2bacb0c2	0a2bb0b0
0000:01a0	c20a2aac	b0c20a2b	acb0c20a	2ab0b082	0a2aacb0	c20a2bb0	b0820a2b	acb0c20a
0000:01c0	2bacb0c2	0a2bb0c0	c20a2bac	b0820a2b	b0b0c20a	2bb0b0c2	0a2bacc0	020b2bac
0000:01e0	b0c20a2b	acb0c20a	2aacb0c2	0a2bacb0	c20a2bac	b0020b2b	acb0c20a	2bacb0c2
0000:0200	0a2bacc0	c20a2cac	b0c20a72	98a1aaaa	02a866a8	aa2bacb0	020b2cac	c0c20a2c
0000:0220	b0c0020b	2cb0c0c2	0a2cb0c0	c20a2cb0	c0c20a2b	acc0020b	2cb0c002	0b2bb0c0
0000:0240	020b2cac	c0c20a2c	b0c0020b	2cb0c002	0b2cb0b0	c20a2bb0	c0020b2c	acc0c20a
0000:0260	2bacc002	0b2cb0c0	c20a2cb0	c0c20a2c	acb0c20a	2bb0c002	0b2bacc0	c20a2cb0
0000:0280	c0020b2c	b0c0020b	2bacc0c2	0a2bb0c0	c20a7298	a1aaaa03	a866a8aa	28a070c2
0000:02a0	09279c60	c209279c	80020a27	9c70c209	289c70c2	09279c70	c20928a0	80c20928
0000:02c0	a070c209	27a070c2	0927a080	c209279c	70020a27	9c80c209	279c70c2	09289c70

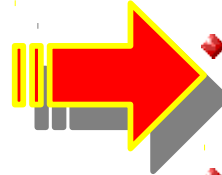

Seq.	bin	dec	(10 Bit Words, trailer)
Channel.	1111	15	(yellow)
Hardware.	10010110	150	(light blue)
Pattern A	0100	4	(orange)
10BitWord	0101011010	346	(magenta)
2AAA Pat.	01000001010001	4177	(green)

Linux Temelleri ve Yardımcı Uygulamalar

İşletim sistemi ve uygulamalarından oluşan bilimsel çalışma ortamına giriş

- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Giriş: linux kabuktur
 - ◆ Bazı çevre değişkenleri
 - ◆ Alias (komutlara rumuz vermek)
- ◆ Kabuk İşlemleri
 - ◆ Standart giriş, çıkış ve hata mesajlarının yönlendirilmesi
 - ◆ Süzgeç komutları
- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Özel işaretler
 - ◆ Kütük ve izin bulmak
- ◆ Kabukta Süreç Yönetimi
 - ◆ Süreçleri izlemek ve sonlandırmak
 - ◆ Süreç öncelikleri ve ardalanda çalıştırma
- ◆ Kabuk Programlama
 - ◆ Betik genel yapısı ve çalıştırma
 - ◆ Neden var ?
 - ◆ Bir örnek
 - ◆ Bilmediğimi biliyorum
- ◆ Uygulamalar
 - ◆ Yaşamsal ayrımlar
 - ◆ Metin Düzenleyiciler
 - ◆ 8 bitlik gözlüklerimiz
 - ◆ Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri
 - ◆ Ölçek seçimi sonuçtur
 - ◆ Ölçek seçimi anlamdır
 - ◆ Matematik İşlev ve Veri Çiziciler
 - ◆ Verinin okunabilirliğini artırmak
 - ◆ Bilgisayarlı Cebir
 - ◆ Güvenli simgesel hesap
 - ◆ Tüm Mühendislik Hesapları
 - ◆ Octave, SciLab, v.b.
 - ◆ Güvenli Uzak Erişim, Kütük Aktarımı ve Veri Yedeklemek
 - ◆ Ararken
 - ◆ Akşam Sefası
 - ◆ Ertesi günün sabahına hazırlanması beklenen aksamlik⁹ ödevler

Matematik İşlev ve Veri Çiziciler - 1/3

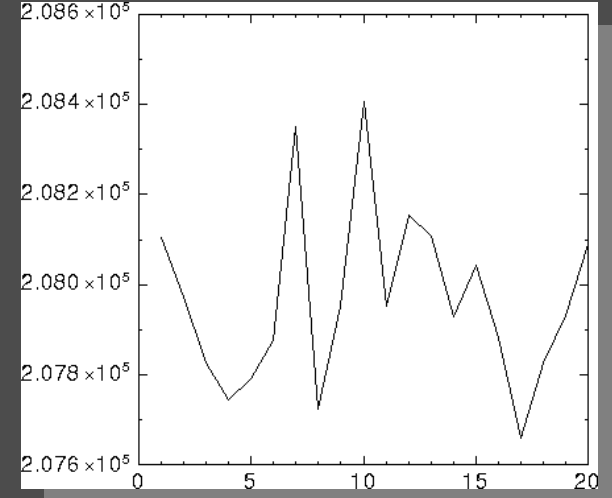
Verinin okunabilirliğini artırmak

- ◆ Hızlı bir biçimde iki boyutlu bir veriyi çizdirmek için **graph**
- ◆ Daha derin veri ayrıştırmaları (analizleri), 2 ve 3B renkli grafikler ve grafik canlandırmaları (animasyonları) için **xmgrace** ve **QtiPlot** veya benzeri **LabPlot**
- ◆ Veri değil de matematik işlev (fonksiyon) çizdirmek için **lybniz** ve **xmgrace**
- ◆ Benzer işler **spreadsheet** uygulamalarıyla da yapılabilir ancak veri büyüklüğü bir kaç 100 noktayı geçtiğinde ve veri ayrıştırma (analiz) gereksinimleri sadece basit uyum (fit) eğrileri çizmeyi aştığında -ki deneysel fizikte durum çoğunukla budur- spreadsheet uygulamaları ihtiyaca cevap veremezler; özel uygulamalara ihtiyaç vardır.

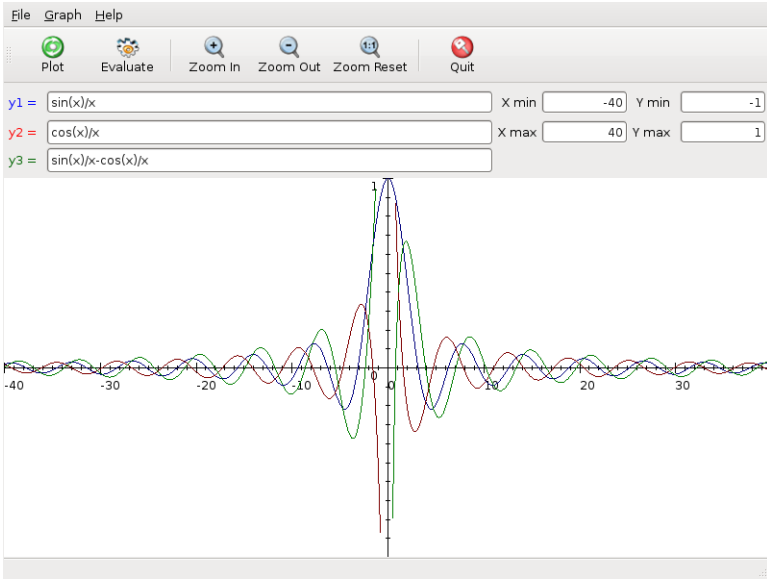
PlotUtils'den "graph"

```
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ cat veri.dat
```

```
1 208103
2 207973
3 207826
4 207745
5 207792
6 207877
7 208350
8 207723
9 207953
10 208406
11 207953
12 208153
13 208108
14 207928
15 208044
16 207882
17 207660
18 207828
19 207933
20 208091
```

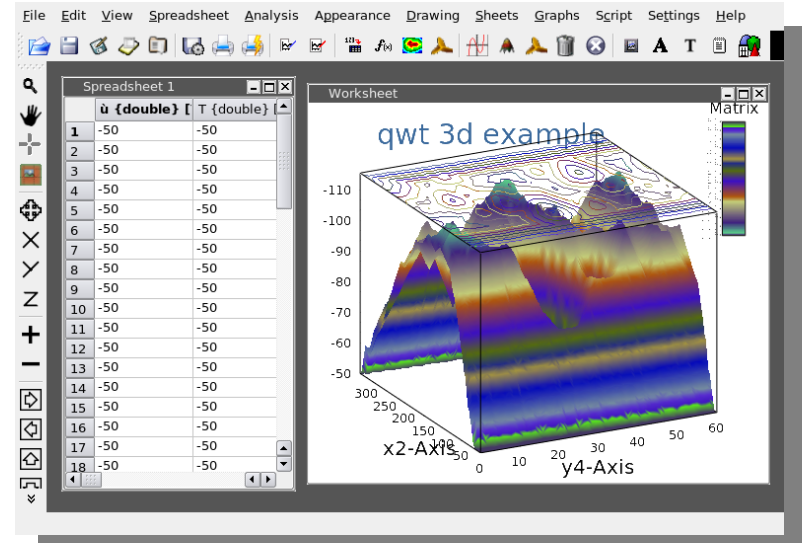


```
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ graph veri.dat -T x
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$
```


Lybniz - İşlev Çizici

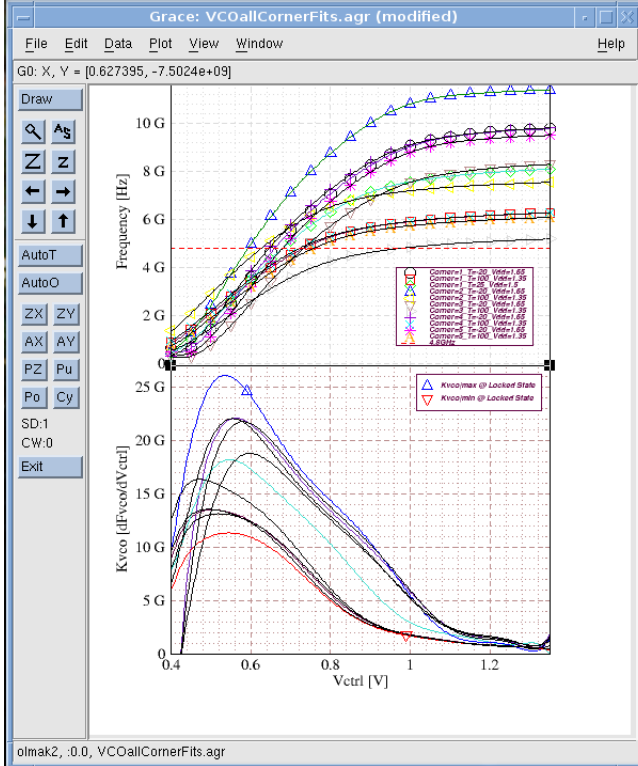
QtiPlot ve LabPlot

Matematik İşlev ve Veri Çiziciler - 2/3

Verinin okunabilirliğini artırmak

xmgrace^{GPL}

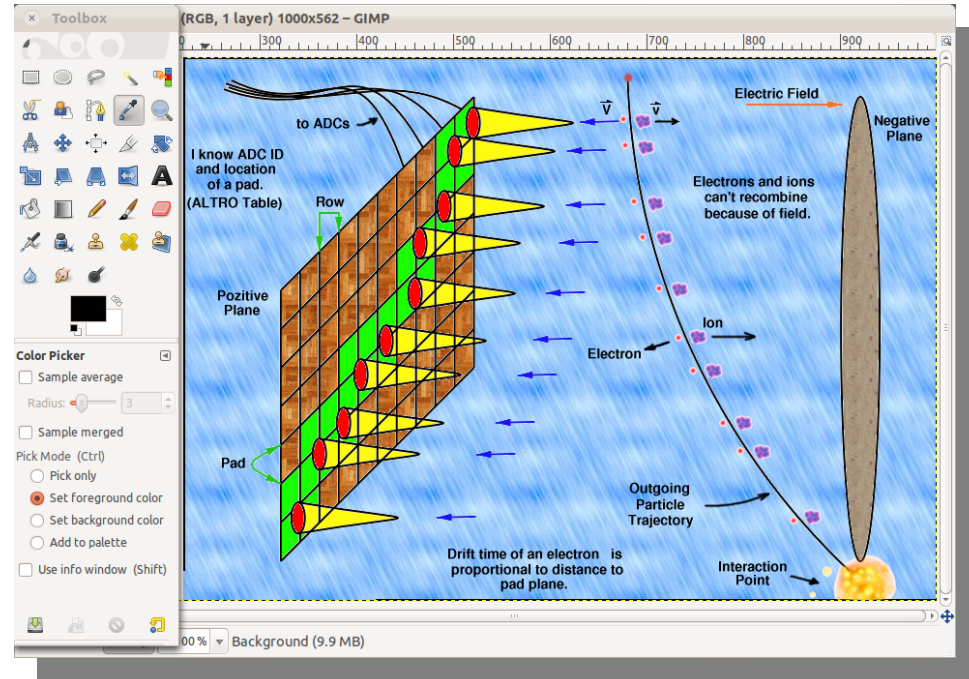
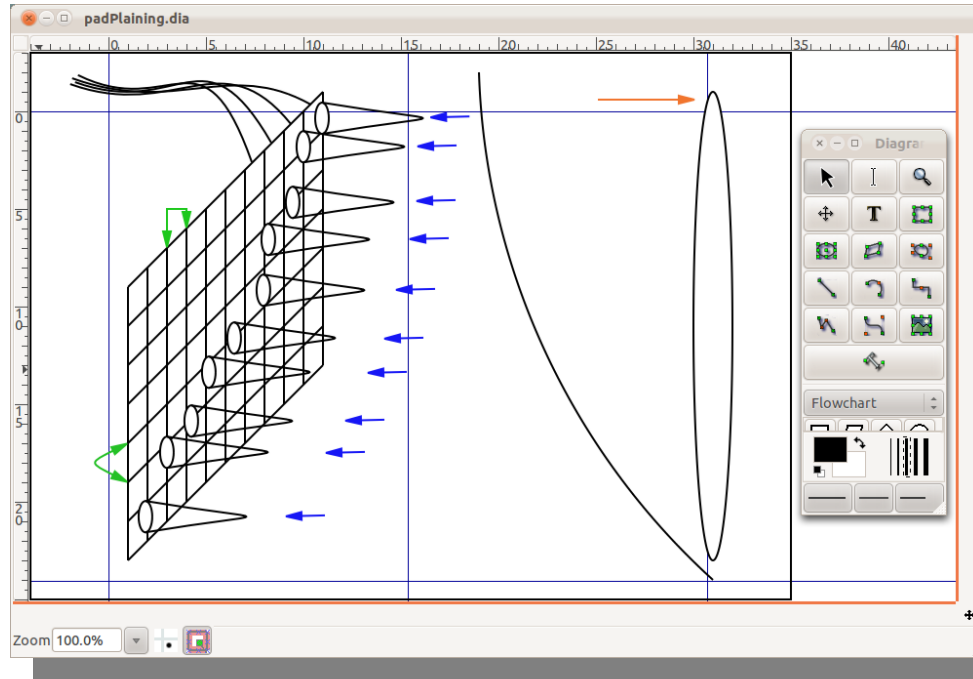
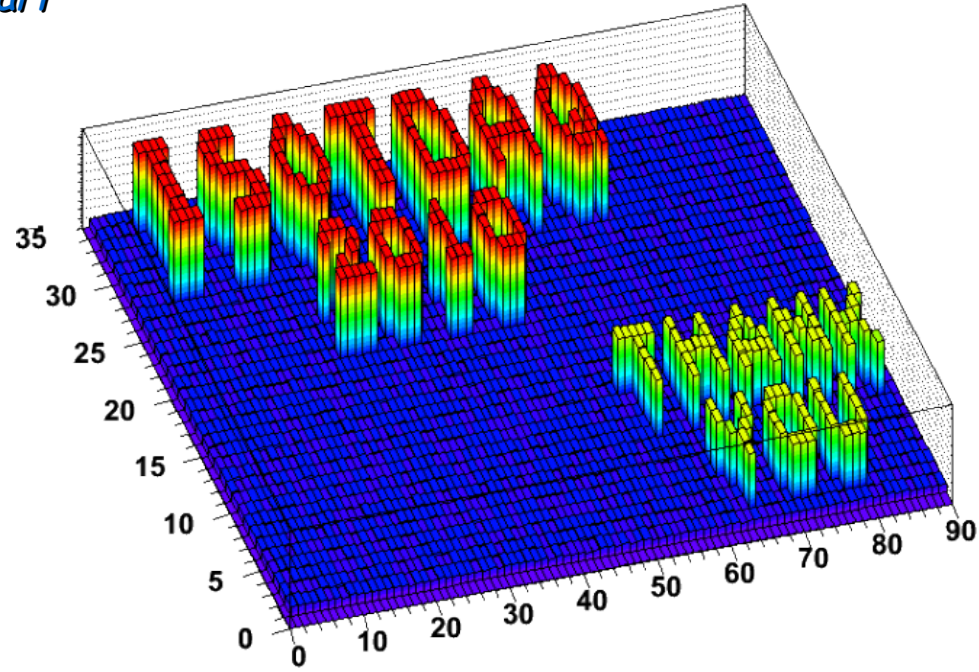

- ◆ Windoz' daki Origin adlı veri çizici (plotter) ve ayrıştırıcı (analizer) yazılıma karşılık
- ◆ Hem veri hem de matematik işlev çizici
- ◆ Kabuk programıymış gibi komut satırından anahtar kelime kabul edebilir ve dolayısı ile betiklerde komut olarak kullanılabilir
- ◆ X sunucusuna gereksinim duymaksızın grafik çıktı üretebilir (grafik gösterilmeksizin diske yazılır)
- ◆ Öntanımlı uyum eğrilerine ek olarak kullanıcının tanımladığı standart olmayan uyum (fit) işlevlerini (fonksiyonlarını) hesaplayabilir.
- ◆ Histogram, fourier transform, running average, türev ve integral, convolution v.b. ayrıştırma (analiz) işlevlerini barındırır.
- ◆ Kendi programlama dili aracılığı ile istenirse, tüm işlevleri (fonksiyonları) betiklerde (script) kullanılabilir.

Matematik İşlev ve Veri Çiziciler - 3/3

Resim işleme yazılımları

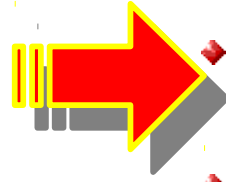
- Resim kütükleri, TH2F benzeri nesnelere ve işlenmeleri de histogramlarınkinden çok farklıdır.
- Yanda ISOTDAQ-2010 Ankara okuluna katılan arkadaşlarımızın okulu kapatırken kullandıkları bir resimde bu gerçek tüm açıklığı ile gözler önünde !...
- Fakat resim işleme daha yüksek seviyeli bir değerlendirmeyi gerekli kılar; bu yüzden DIA veya XFIG gibi vector grafik hazırlama ve GIMP gibi pixele dayalı resim işleyebilen yazılımların beraber kullanılmaları gereklidir.
- Aşağıda, TPC algıcının çalışma ilkesini anlatan bir resmin DIA'daki vector grafik hali ile GIMP'te işlenmesi gösteriliyor.
- Linux altında çalışan pekçok yazılım mevcut !

Linux Temelleri ve Yardımcı Uygulamalar

İşletim sistemi ve uygulamalarından oluşan bilimsel çalışma ortamına giriş

- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Giriş: linux kabuktur
 - ◆ Bazı çevre değişkenleri
 - ◆ Alias (komutlara rumuz vermek)
- ◆ Kabuk İşlemleri
 - ◆ Standart giriş, çıkış ve hata mesajlarının yönlendirilmesi
 - ◆ Süzgeç komutları
- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Özel işaretler
 - ◆ Kütük ve izin bulmak
- ◆ Kabukta Süreç Yönetimi
 - ◆ Süreçleri izlemek ve sonlandırmak
 - ◆ Süreç öncelikleri ve ardalanda çalıştırma
- ◆ Kabuk Programlama
 - ◆ Betik genel yapısı ve çalıştırma
 - ◆ Neden var ?
 - ◆ Bir örnek
 - ◆ Bilmediğimi biliyorum
- ◆ Uygulamalar
 - ◆ Yaşamsal ayrımlar
 - ◆ Metin Düzenleyiciler
 - ◆ 8 bitlik gözlüklerimiz
 - ◆ Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri
 - ◆ Ölçek seçimi sonuçtur
 - ◆ Ölçek seçimi anlamdır
 - ◆ Matematik İşlev ve Veri Çiziciler
 - ◆ Verinin okunabilirliğini artırmak
 - ◆ Bilgisayarlı Cebir
 - ◆ Güvenli simgesel hesap
 - ◆ Tüm Mühendislik Hesapları
 - ◆ Octave, SciLab, v.b.
 - ◆ Güvenli Uzak Erişim, Kütük Aktarımı ve Veri Yedeklemek
 - ◆ Ararken
 - ◆ Akşam Sefası
 - ◆ Ertesi günün sabahına hazırlanması beklenen aksamlik³ ödevler

Bilgisayarlı Cebir - 1/2

Güvenli simgesel hesap

- ◆ **CAS** - Computer Algebra System (**Bilgisayarlı Cebir**) yazılımları son yüzyıla kadar elle yapılagelinen **simgesel** hesaplamalarda kolaylık sağlar ve **hata payını düşürür**.
- ◆ **MuPad/SciLab, Maxima, GiNaC, Octave, Mathematica** gibi büyük CAS yazılımları ve kütüphaneleri yanında, **Mathomatic** gibi etkin ve göreceli olarak küçük olanlar da mevcuttur.
- ◆ **Mathomatic** bir kabuk programıdır ve sadece **C** dili kullanılarak yazılmıştır, dolayısı ile **tek gerekliliği bir C derleyicisi ile standart C kütüphanesidir** (büyük yazılımlar pek çok başka şeye dayanıyor olabilir: yazılımlar, kütüphaneler, varolan kütüphanelerin uygun sürümleri v.b.)
- ◆ Sayısal hesaplamalarla birlikte **simgesel hesapları** da gerçekleştirebilir (eşitlikleri farklı şekillerde yeniden yazma, düzenleme, eşitliklerin çözülmesi, karmaşık (complex) sayılar, türev ve integral alma, laplace dönüşümü v.b.)
- ◆ Mathomatic ayrıca, eşitliklerden **C, Java ve Python kodu üretebilmektedir** (analiz yazılımı geliştirirken eşitliklerin doğrulanması bakımından kullanışlı olabilir)
- ◆ Yandaki örnekte basit bir **f** matematik işlevi (fonksiyonu) tanımlanmış (**yeşil** satır) ve bunun **b** için çözülmesi istenmiştir (**yeşil b** harfinden sonra enter).
- ◆ **"f"** işlevinin girilmesinden sonra araç ne anladığını terminale basmış ve bunu yaparken her bir **parantez derinliği için ayrı renk** kullanarak okunabilirliği artırmıştır.
- ◆ Benzer biçimde eşitliğin **b** için çözülmesi istendiğinde (b ve ardından enter) sonuç yine her **parantez derinliği için ayrı renk** kullanılarak konsola aktarılmıştır.
- ◆ **Aşağıdaki pencerede** mathomatic uygulamasının eşitlikler üzerinde gerçekleştirebileceği **işlemlerin tamamı** sıralanmıştır.

```
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu$ mathomatic
Mathomatic version 14.0.6 (www.mathomatic.org)
Copyright (C) 1987-2008 George Gesslein II.
This is free software with NO WARRANTY.

100 equation spaces available, 960 kilobytes per equation space.
ANSI color mode enabled.
1-> f=(a-b)*(c+d)/(2a-3c+5bd)

      (a - b)*(c + d)
#1: f = -----
      ((2*a) - (3*c) + (5*bd))

1-> b

      f*((2*a) - (3*c) + (5*bd))
#1: b = -1*(----- - a)
      (c + d)

1-> █
```

```
2-> help
Mathomatic is a small Computer Algebra System (CAS).
This help command is provided as a quick reference.
Type "help equations" for help with entering expressions and equations.
Type "help all" for a summary and syntax of all commands.
Type "help usage" to display the syntax of all commands.
Type "help geometry" for some commonly used geometric formulas.
"help" or "?" followed by command names will give info on those commands.

Available commands:

approximate  calculate  clear      code        compare
copy         derivative display    divide      echo
edit        eliminate  extrema    factor      fraction
help        imaginary  integrate  laplace     limit
list        nintegrate optimize   pause      product
push        quit       read       real        replace
roots      save       set        simplify    solve
sum        tally      taylor     unfactor    variables
version

To select an equation space, type the equation number at the main prompt.
To solve the current equation, type the variable name at the main prompt.
2-> █
```

Bilgisayarlı Cebir - 2/2

Güvenli simgesel hesap (devam)

Diğer tüm uygulamalarda olduğu gibi CAS uygulamalarında da girilmek istenen harfler, matematik işlevler (fonksiyonlar) ve komutlar, daha sonra **tekrar kullanılmak üzere** kütüklerde saklanabilir. Aşağıdaki içerik "matGir" isimli kütüğe girilmiştir:

```
f=(1-(1-(y+1)/(x+y+1))/(1-x/(x+y+1)))/  
((y+1)^2-x/(1+x/(y-x+1))*(x*(y+1)/(y-  
x+1)-x))
```

```
code  
simplify  
factor  
code  
Quit
```

"matGir" isimli kütüğe yazılan yukarıdaki mathomatic komutları, yanda görüldüğü gibi işleme sokulur:

- Göreceli olarak karmaşık bir "f" matematik işlevi girildikten sonra, daha sonra kendisiyle karşılaştırma yapılmak üzere "code" komutu ile f' in **C dilindeki ifadesi** üretilir. Code komutu öntanımlı olarak C dilinde olmakla birlikte, **python** (code python) ve **java** (code java) dillerinde de çıktı üretebilir.
- Bunu takiben "**simplify**" komutu ile ifadenin sadeleştirilmesi ve ardından verilen "**factor**" komutu ile de ifadenin çarpım biçiminde yeniden yazılması sağlanır.
- Son olarak yine "**code**" komutu ile ifade **C dilinde yeniden** yazılır.

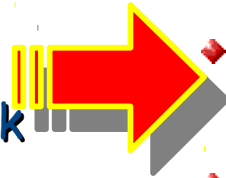
Verilen iki "code" komutunun **çıktılarını karşılaştırın.**

```
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$ mathomatic matGir  
Mathomatic version 14.0.6 (www.mathomatic.org)  
Copyright (C) 1987-2008 George Gesslein II.  
This is free software with NO WARRANTY.  
  
100 equation spaces available, 960 kilobytes per equation space.  
ANSI color mode enabled.  
1-> f=(1-(1-(y+1)/(x+y+1))/(1-x/(x+y+1)))/((y+1)^2-x/(1+x/(y-x+1))*(x*(y+1)/(y-x+1)-x))  
  
          (y + 1)  
          (1 - ----)  
          (x + y + 1)  
          (1 - ----)  
                x  
          (1 - ----)  
          (x + y + 1)  
#1: f = -----  
          x*(y + 1)  
          x*(------ - x)  
          (y - x + 1)  
          (((y + 1)^2) - ----)  
                x  
          (1 + ----)  
          (y - x + 1)  
  
1-> code  
f = (((1.0 - ((1.0 - ((y + 1.0)/(x + y + 1.0)))/(1.0 - (x/(x + y + 1.0)))))/(pow((y + 1.0), 2.0) - (x*((x*(y + 1.0)/(y - x + 1.0)) - x)/(1.0 + (x/(y - x + 1.0))))));  
1-> simplify  
Division simplified with polynomial GCD.  
  
          1  
#1: f = -----  
          (1 + (y^2) + (y*(2 + x)) + x + (x^2))  
  
1-> factor  
  
          1  
#1: f = -----  
          (1 + (y*(y + 2 + x)) + (x*(1 + x)))  
  
1-> code  
f = (1.0/(1.0 + (y*(y + 2.0 + x)) + (x*(1.0 + x))));  
1-> quit  
oc@olmak2:~/Documents/HEP_Okulu/workDir$
```

Linux Temelleri ve Yardımcı Uygulamalar

İşletim sistemi ve uygulamalarından oluşan bilimsel çalışma ortamına giriş

- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Giriş: linux kabuktur
 - ◆ Bazı çevre değişkenleri
 - ◆ Alias (komutlara rumuz vermek)
- ◆ Kabuk İşlemleri
 - ◆ Standart giriş, çıkış ve hata mesajlarının yönlendirilmesi
 - ◆ Süzgeç komutları
- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Özel işaretler
 - ◆ Kütük ve izin bulmak
- ◆ Kabukta Süreç Yönetimi
 - ◆ Süreçleri izlemek ve sonlandırmak
 - ◆ Süreç öncelikleri ve ardalanda çalıştırma
- ◆ Kabuk Programlama
 - ◆ Betik genel yapısı ve çalıştırma
 - ◆ Neden var ?
 - ◆ Bir örnek
 - ◆ Bilmediğimi biliyorum
- ◆ Uygulamalar
 - ◆ Yaşamsal ayrımlar
 - ◆ Metin Düzenleyiciler
 - ◆ 8 bitlik gözlüklerimiz
 - ◆ Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri
 - ◆ Ölçek seçimi sonuçtur
 - ◆ Ölçek seçimi anlamdır
 - ◆ Matematik İşlev ve Veri Çiziciler
 - ◆ Verinin okunabilirliğini artırmak
 - ◆ Bilgisayarlı Cebir
 - ◆ Güvenli simgesel hesap
 - ◆ Tüm Mühendislik Hesapları
 - ◆ Octave, SciLab, v.b.
 - ◆ Güvenli Uzak Erişim, Kütük Aktarımı ve Veri Yedeklemek
 - ◆ Ararken
 - ◆ Akşam Sefası
 - ◆ Ertesi günün sabahına hazırlanması beklenen aksamlık⁶ ödevler

Tüm Mühendislik Hesapları İçin - 1/3

Octave^{GPL}

```
File Edit View Search Tools Documents Help
New Open Save Print... Undo Redo Cut

runningAverage.m rnd.dat
1 % calculates the running average of a time series
2
3 clear;
4
5 load rnd.dat;
6 offset=8;
7 length=length(rnd);
8 i=offset;
9
10 while(i<length-offset)
11     j=-7;
12     sum=0;
13     while(j<8)
14         sum=sum+rnd(i+j);
15         j=j+1;
16     endwhile
17     runningAverage(i)=sum/15;
18     i=i+1;
19 endwhile
20
21 save runningAverage.dat runningAverage;
22
23 plot(rnd); figure;
24 plot(runningAverage); figure;
25 hist(rnd, 200); figure;
26 hist(runningAverage, 200); figure;
27
28 pause;
```

```
File Edit View Search Tools Documents Help
New Open Save Print... Undo Redo Cut

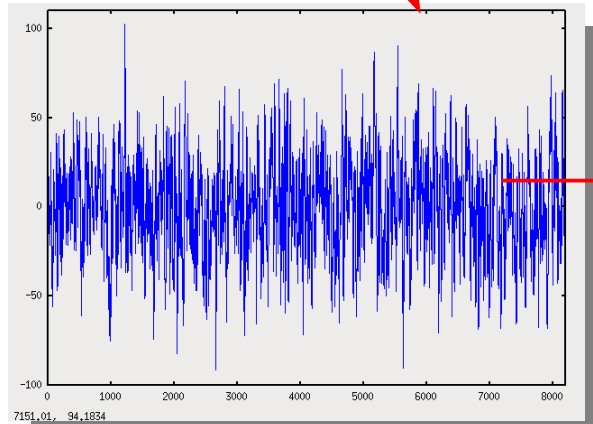
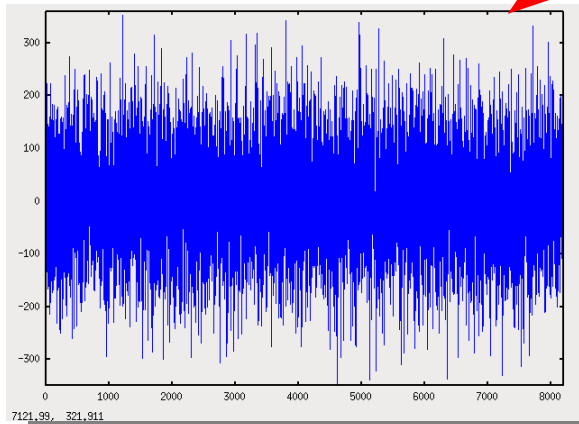
runningAverage.m rnd.dat
1 1.969035e+01
2 -5.497029e+01
3 3.709430e+01
4 4.045590e-01
5 -1.099759e+02
6 9.326301e+01
7 2.225967e+02
8 -1.950402e+01
9 -4.286325e+01
10 4.225486e+01
11 -8.823909e+01
12 -7.340794e+01
13 5.040934e+01
14 -1.196590e+01
15 1.916279e+02
16 -1.338167e+02
17 -7.349054e+01
18 1.453011e+02
19 -1.681152e+02
20 -1.448187e+01
21 2.850741e+00
22 4.081624e+01
23 -6.777451e+01
24 -8.666743e+01
25 1.034120e+02
26 -1.465114e+02
27 -2.060710e+01
28 1.461387e+02
```

17.10

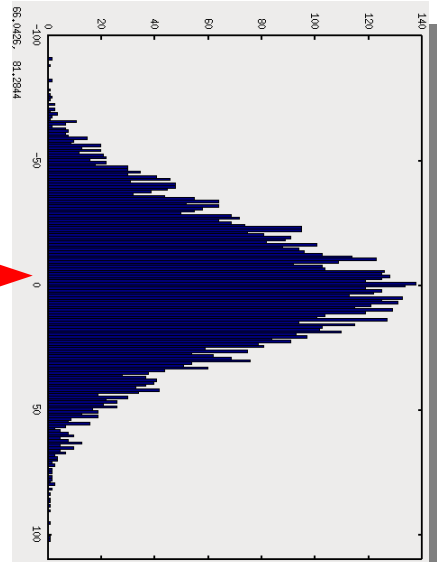
6.86

5.63

⋮

- ◆ **Sayısal hesaplamaları** hedef alan yüksek seviyeli (insan diline yakın) kullanıcı ile etkileşimli (interactive) bir **dil**.
- ◆ **Matlab™** uygulamasının açık kaynak karşılığı
- ◆ Örnek olarak bir veri setinin **değişen ortalamasını** (running average) hesaplayan bir işlev yazılmıştır
- ◆ Aşağıda sıralanan işlevlerin ne kadar kolay yapıldığına dikkat edilmesi gerekir:
 - ➔ **rnd.dat** kütüğünün okunuşu (**load**)
 - ➔ okunan kütüğün **boyutunun** hesaplanması (**length**)
 - ➔ sonuçta elde edilen yeni verinin **kaydedilişi** (**save**)
 - ➔ bu **verinin** ve **histogramının** çizdirilmesi (**plot & hist**)

Octave, **gnuplot**' u da kullanabilir grafikler için

Tüm Mühendislik Hesapları İçin - 2/3

Octave^{GPL}

- **Sistem tasarımı** ile ilgili genel amaçlı işlevleri sunar
- **Hızlandırıcı** ve ilgili pek çok **alt sistemin** tasarımında, **davranış** (behavioral) ve **zaman adımı** benzetimlerde kullanılır
- Örneğimizde bir **geri besleme sisteminin** davranışını istenilen hale getirmek için bir model oluşturuyor (daha doğrusu oluşturduğumuz modeli octav betiğine giriyoruz) ve model değişkenlerinin **en uygun** değerlerini bulmaya çalışıyoruz.
- Sonuç olarak girdiğimiz sistemin ve değişkenlerinin girdiğimiz değerlerinin nasıl bir **davranışa** yol açacağını sayısal olarak hesaplamak (benzetmek, simülasyonunu yapmak) mümkün.
- Örnekte görülen sistem kararlı olmasına rağmen kararlılık noktasına salınarak yaklaşan bir davranış biçimine sahip. **Root locus**, **Bode grafikleri** ve sistemin **atki** (impulse) cevabı (response) ya da **delta** işlevine verdiği cevap görülmekte.

```

File Edit View Search Tools Documents Help
New Open Save Print... Undo Redo Cut Copy Paste Find Replace
cppll.m
1 #####
2 #
3 # OCTAVE script to evaluate the closed loop parameters of a CP-PLL. #
4 # Loop parameters are calculated by CaPeLLO and "condition" #
5 # variable corresponds to 16 different loop parameter sets. #
6 #
7 # http://www.cern.ch/ocobanog, Ozgur.Cobanoglu@cern.ch #
8 #
9 #####
10 #
11 #          Kp          Icp          Tau          Kvco          #
12 #  +-----+ +-----+ +-----+ +-----+ #
13 # Wi -->| PFD |-->| CP |-->| LPF |-->| VCO |-->| Wo #
14 #  +-----+ +-----+ +-----+ +-----+ #
15 #          |          +-----+          |          #
16 #          | Wo/N          +-----+          | N*Wi #
17 #          +-----+          | %N |<-----+ #
18 #          +-----+ #
19 # #
20 # [System under consideration] #
21 #####
22
23 clear
24
25 condition = -1;
26
27 #####
28 # Quick parameter set for CP-PLL - by CaPeLLO # (Deferine bak)
29 #####
30
31 if (condition == -1)
32 # CaPeLLO - Kvco 22.0e9 -N 120 -Wi 40.0e6 -Ksi 4.236 -Wn 1.498e6 -Icp 145.0e-6
33 wn = 9.412212e6;
34 N = 120.000000;
35 Ksi = 4.236000;
36 Ko = 138.230087e9;
37 Icp = 144.999998e-6;
38 C = 300.072418e-12;
39 R = 2999.633545;
40 K = 79740264.000000;
41 Tau = 0.900107e-6;
42 K Tau2 = 71.774789;
43 Wi Tau2 = 226.221634;
44 endif
45
Ln 22, Col 1      INS

```

```

File Edit View Search Tools Documents Help
New Open Save Print... Undo Redo Cut Copy Paste Find Replace
cppll.m
369 #####
370 # Enter the transfer function #
371 #####
372
373 #C3 = 0.1e-12;
374 #b = 1+C/C3;
375
376 num = [(R*C*wn^2) (wn^2)];
377 den = [(1/N) (2*Ksi*wn/N) (wn*wn/N)];
378 #num = [(K*N*(b-1)/b) (K*N*(b-1)/(b*Tau))];
379 #den = [(Tau/b) (1) (K*(b-1)/b) (K*(b-1)/(b*Tau))];
380 T = tf(num, den, 0, "clkLHC", "clkPLL");
381
382 # See what you entered
383
384 sysout(T)
385
386 # Extract some parameters to cross check
387
388 damp(T)
389
390 # Do I have a manageable system (Terminology from Control Theory)
391
392 is_observable(T)
393 is_controllable(T)
394 is_stabilizable(T)
395 is_detectable(T)
396 is_stable(T)
397
398 #####
399 # Simulate the system #
400 #####
401
402 wrange = logspace(log10(0.1), log10(1e+10), 100);
403 impulse(T, 1, 1.0*10^-6, 1000); figure;
404 impulse(T, 1, 1.0*10^-6, 1000); figure;
405 step(T, 1, 1.0*10^-6, 1000); figure;
406 step(T, 1, 50*10^-6, 1000); figure;
407 bode(T, wrange); figure;
408 rlocus(T, 0.1, 0.0, 0.0); figure;
409 rlocus(T, 0.0001, 0.0, 1.0); figure;
410
411 #####
412 # Noise performance of the system #
413 #####
Ln 22, Col 1

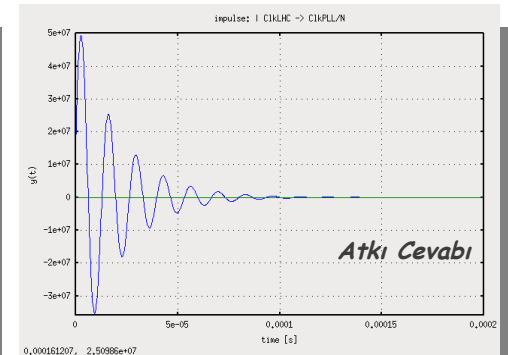
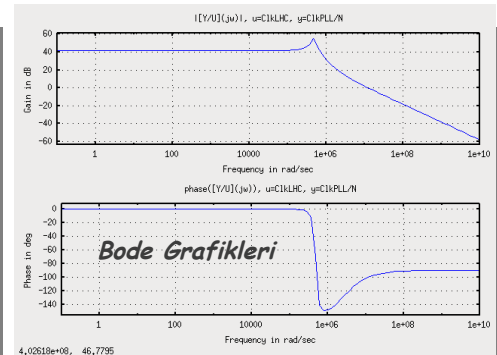
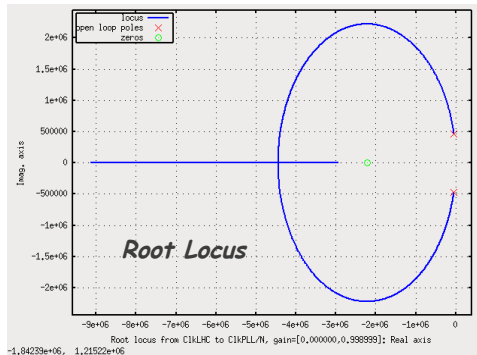
```

$$T(s) = \frac{\omega_n^2(\tau s + 1)}{\frac{s^2}{N} + 2\xi s \frac{\omega_n}{N} + \frac{\omega_n^2}{N}}$$

$$\omega_n = \sqrt{\frac{K_o I_p}{2\pi C_1 N}}$$

$$\xi = \frac{\tau \omega_n}{2}$$

$$K = \frac{K_o I_p R}{2\pi N}$$

Tüm Mühendislik Hesapları İçin - 3/3

GeoGebra^{GPL}

Dosya Düzenle Görünüm Perspektifler Seçenekler Araçlar Pencere Yardım

Taşı
Nesneleri taşımak veya seçmek (Esc)

Cebir Penceresi

Grafik

Serbest nesneler

- C9 tanımsız
- EğrilikYarıçapı = 1.05
- LogGenişliği = 1.8

Bağımlı nesneler

- A = (0, 5)
- B = (-0.9, 0)
- C = (0.9, 0)
- D = (0, 6.05)
- E = (0.15, 7.09)
- F = (-0.15, 5.01)
- G = (-0.15, 7.09)
- H = (0.15, 5.01)
- I = (0, 0)
- J tanımsız
- K = (0, 6.05)
- L = (0, 4.99)
- M = (-0.15, 5.01)
- N = (0, 5)
- a: $6.05x + 0.9y = 5.45$
- b: $6.05x - 0.9y = -5.45$
- c: $x^2 + (y - 6.05)^2 = 1.1$
- c': $x^2 + (y - 3.93)^2 = 1.1$
- d: $-0.15x - 1.04y = -5.18$
- e: $0.15x - 1.04y = -5.18$
- f = 1.8
- g: x = 0
- h = 0.31
- i = 0.31
- uzaklıkAI = 5
- uzaklıkBC = 1.8
- uzaklıkDF = 1.05
- uzaklıkFH = 0.31
- $\alpha = 16.92^\circ$
- $\beta = 90^\circ$
- $\delta = 81.54^\circ$

Kullanım Kılavuzu:

Sağdaki ayar çubuklarını kaydırarak, eğrilik yarıçapını ve log genişliğini ayarlayıp, uygulamayı düşündüğümüz içbükey makaranın geometrisini dinamik olarak izleyin.

Soldaki sütunda, geometrik modeli oluşturan tüm bileşenleri ve özelliklerini görebilirsiniz.

Makara ile log arası, sabit tutulmuş tek değişkendir ve değeri 5m'dir.

Söz konusu içbükey makara, eğrilik yarıçapı soldaki sütunda ve 'I' ile gösterilen makara genişliği bilindiğinde üretilebilir. Eğrilik yarıçapının mümkün en yüksek değerinde tutulması önerilir.

Özgür Çobanoğlu

Giriş:

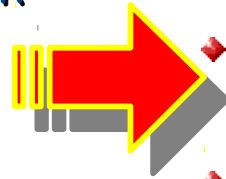
■ Akıllı, etkileşimli ve dinamik geometri aracı

- ➔ Gönye, pergel gibi araçların yerini alıyor
- ➔ Geometrik nesneler arasındaki bağıntılar belirleyip hiyerarşiler kurmak mümkün
- ➔ İnternet gözetimci üzerinde çalışacak şekilde çıktı verebiliyor
- ➔ v.b.

Linux Temelleri ve Yardımcı Uygulamalar

İşletim sistemi ve uygulamalarından oluşan bilimsel çalışma ortamına giriş

- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Giriş: linux kabuktur
 - ◆ Bazı çevre değişkenleri
 - ◆ Alias (komutlara rumuz vermek)
- ◆ Kabuk İşlemleri
 - ◆ Standart giriş, çıkış ve hata mesajlarının yönlendirilmesi
 - ◆ Süzgeç komutları
- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Özel işaretler
 - ◆ Kütük ve izin bulmak
- ◆ Kabukta Süreç Yönetimi
 - ◆ Süreçleri izlemek ve sonlandırmak
 - ◆ Süreç öncelikleri ve ardalanda çalıştırma
- ◆ Kabuk Programlama
 - ◆ Betik genel yapısı ve çalıştırma
 - ◆ Neden var ?
 - ◆ Bir örnek
 - ◆ Bilmediğimi biliyorum
- ◆ Uygulamalar
 - ◆ Yaşamsal ayrımlar
 - ◆ Metin Düzenleyiciler
 - ◆ 8 bitlik gözlüklerimiz
 - ◆ Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri
 - ◆ Ölçek seçimi sonuçtur
 - ◆ Ölçek seçimi anlamdır
 - ◆ Matematik İşlev ve Veri Çiziciler
 - ◆ Verinin okunabilirliğini artırmak
 - ◆ Bilgisayarlı Cebir
 - ◆ Güvenli simgesel hesap
 - ◆ Tüm Mühendislik Hesapları
 - ◆ Octave, SciLab, v.b.
 - ◆ Güvenli Uzak Erişim, Kütük Aktarımı ve Veri Yedeklemek
 - ◆ Ararken
 - ◆ Akşam Sefası
 - ◆ Ertesi günün sabahına hazırlanması beklenen aksamlık⁰ ödevler

Erişim, Aktarım ve Yedeklemek - 1/2

Güvenli uzak erişim, kütük aktarımı ve veri yedeklemek

- Uzak bir bilgisayara güvenli erişim için "ssh <bilgisayar> -l <kullanici>" veya "ssh kullanıcı@bilgisayar" komutları sıkça kullanılır:

```
ssh lxplus.cern.ch -l ocobanog ya da
ssh ocobanog@lxplus.cern.ch
```

- Bilgisayarlar arası kütük ve izin değiş tokuşu için "scp" komutu sıklıkla kullanılır. Bu komut "ssh" komutunun sağladığı güvenliği sağlar. Örnek olarak "sehirler.txt" kütüğünü "cern.ch" alanındaki "lxplus" adlı bilgisayarın üzerindeki kullanıcılardan biri olan "ocobanog"un "home" dizinine (":" ile sağlanır) çoğaltmak (kopyalamak) için:

```
scp sehirler.txt ocobanog@lxplus.cern.ch:
```

Aynı işlemi "home" dizini içindeki "public" dizinini kullanarak yapmak için ise:

```
scp sehirler.txt ocobanog@lxplus.cern.ch:~/public
```

komutları kullanılabilir. Belirtmeye gerek dahi yok, özel işaretler scp gibi komutlarla kullanılabilir, örneğin:

```
scp *.dat ocobanog@lxplus.cern.ch:~/public
```

komutu ".dat" ile biten tüm kütükleri uzak bilgisayara çoğaltacaktır (kopyalayacaktır). Bu komut ile sadece kendi bilgisayarımızdan veya ssh ile bağlandığımız başka bir bilgisayardan değil, uzak iki bilgisayar arasında da kütük ve izin aktarımı yapılabilir:

```
scp ocobanog@lxplus.cern.ch:~/public/sehirler.txt cobanoglu@proton.istanbul.edu.tr:~/pub
```

yukarıdaki komut ile, cern.ch alanında ocobanog ve proton.istanbul.edu.tr alanında cobanoglu olarak bilinen kullanıcı, CERN'deki hesabından kendi üniversitesindeki hesabına sehirler.txt kütüğünü gönderiyor. Dizinlerin de gönderilebilmesi için scp komutuna -r (recursive) anahtarının verilmesi yeterlidir.

```
scp -r ocobanog@lxplus.cern.ch:~/public/sehirler.txt cobanoglu@proton.istanbul.edu.tr:~/pub
```

- Kullanıcıların düzenli olarak veri yedeklemesi çoğunlukla önemsiz ve yeterince sık yapılmayan ama hayati önem taşıması nedeni ile edinilmesi gerekli olan bir alışkanlıktır. Pek çok veri yedekleme yazılımı vardır. Örneğimiz linuxun standart komutlarından biri olan "rsync" ile verilecektir.

```
rsync [seçenekler] /yedeklenmek/istenen/dizin /yedeğin/saklanacağı/dizin
rsync -avz /home/ozgur /dev/sdb3/yanginda/ilk/kurtarilacak
```

Bu komut esnek ve güvenilirdir. Ağ üzerinden sadece değişikliğe uğramış (kütük tarihine ve büyüklüğüne bakılarak) kütükleri ve bu kütüklerin de sadece değişikliğe uğramış kısımlarını aktarması (delta-transfer algorithm) nedeniyle çok hızlıdır. Önerilen, içinde tez/makale gibi önemli metinlerin bulunduğu veya analiz yapılan dizinlerin her gün ya da haftada bir yedeklenmesidir.

- Daha ayrıntılı bilgi için yukarıdaki komutların man ve info sayfalarına bakılabilir.

Erişim, Aktarım ve Yedeklemek - 2/2

Güvenli uzak erişim, kütük aktarımı ve veri yedeklemek

- ◆ Uzak bir bilgisayara güvenli erişim için "ssh <bilgisayar> -l <kullanici>" veya "ssh kullanıcı@bilgisayar" komutları sıkça kullanılır:
ssh lxplus.cern.ch -l ocobanog ya da
ssh ocobanog@lxplus.cern.ch
- ◆ Eğer etkin bağlantı hızı düşük ise ve bilgisayarların hesaplama güçleri yerel işlevleri için fazlasıyla yeterliyse, ssh komutunu -C anahtarı ile kullanmak yarar sağlayabilir. Aktarılacak verinin sıkıştırılması ve ağ üzerinden daha az miktarda verinin iletilmesini sağlar.
 - ➔ Eger ağınız hızlıysa bunu kullanmamanız daha hızlı çalışmanızı sağlayacaktır zira sıkıştırma zaman alacak ve her veri iletiminden önce yerel bilgisayarlarda bir duraklamaya neden olacaktır
 - ➔ Neye ihtiyacınız olduğunun farkında olun
- ◆ Bağlandığınız uzak bilgisayarın komut satırında, grafik arayüze sahip olmayan kabuk komutlarına (batch-mode) ek olarak, grafik arayüze sahip olan uygulamaları da çalıştırabilmek ve bunların grafik çıktılarını kendi yerel bilgisayarınızın ekranında görebilmek için X11 yönlendirme (X11 forwarding) denen ve uzak bilgisayarın, grafik için sizin ekranınızı kullanmasını telkin eden ek bir anahtar kullanılır. Komutunuza sadece -X veya -Y anahtarlarından birini ekleyin.
ssh -X lxplus.cern.ch -l ocobanog ya da
ssh -X ocobanog@lxplus.cern.ch
- ◆ Yukarıdaki ile aynı işlevi yerine getirmek için kendi bilgisayarınızda xhost + komutunu kullandıktan sonra -X veya -Y kullanmaksızın ssh yapabilirsiniz fakat yukarıdaki yöntem önerilir
- ◆ Ssh ile bağlandığınız bilgisayardan ayrıldığınızda, bağlantınız koptuğunda, başka bir yere gitmeniz gerektiğinde v.b. yapıyor olduğunuz işi kaybetmemek için screen komutu kullanılır. Bu komut VNC'nin komut satırında çalışan hali olarak değerlendirilebilir. Ssh ile bir yere bağlandığınızda basitçe screen komutunu çalıştırın ve normal bir şekilde çalışmaya devam edin, eğer bağlantınız koparsa, aynı bilgisayara tekrar ssh edin ve bağlantı kopmadan hemen önceki duruma dönmek için screen -r yazın; kaybettiğinizi düşündüğünüz duruma geri dönecektir.
- ◆ Bazen içinde bolca hatalar bulunan grafik uygulamaları uzak bilgisayarlardan çalıştırmak gerekir. Bu hatalardan bazıları ise sizin kendi yerel bilgisayarınızdaki X11'i geçertecek şekilde kötüdür. Kendi X server'inizi korumak için ikinci bir X server başlatmak ve bu uzak GUI'leri onun içinden çağırarak gerekebilir. Bu durumda Xnest ile bir X sağlayıcı başlatılır (ilk komut) ve içinde istediğiniz bir pencere yöneticisi çalıştırılarak (ikinci komut bit mwm pencere yöneticisi çalıştırıyor) bu yeni ortamdan başka bilgisayarlara ssh yapılır:
Xnest :10
mwm -display :10

Erişim, Aktarım ve Yedeklemek - 2/2

Güvenli uzak erişim, kütük aktarımı ve veri yedeklemek

→ Uzak bir bilgisayara güvenli erişim için "ssh <bilgisayar> -l <kullanici>" veya "ssh kullanıcı@bilgisayar" komutları sıkça kullanılır:

```
ssh lxplus.cern.ch -l ocobanog ya da
```

```
ssh ocobanog@lxplus.cern.ch
```

→ Eger et
ile kulla

→ E

→ N

→ Bağland

sahip o

yönlend

Komutu

→ Yukarı

kullan

→ Ssh ile

kaybetn

bagland

tekrar

dönülece

→ Bazen i

yerel bilgisayarınızdaki X11'i geçertecek şekilde kötüdür. Kendi X server'inizi korumak için ikinci bir X server baslatmak ve bu uzak GUI'leri onun içinden çağırarak yapılabilir. Bu durumda Xnest ile bir X sağlayıcı baslatılır (ilk komut) ve içinde istediğiniz bir pencere yöneticisi çalıştırılarak (ikinci komut bit mwm pencere yöneticisi çalıştırıyor) bu yeni ortamdaki baska bilgisayarlara ssh yapılır:

```
Xnest :10
```

```
mwm -display :10
```


nu -C anahtari
lar.

veri iletiminden

grafik arayüze

örmek için X11

anahtar kullanılır.

→ komutunu

önerilir

→ r olduğunuz isi

ssh ile bir yere

ayni bilgisayara

uz duruma geri

ise sizin kendi

yerel bilgisayarınızdaki X11'i geçertecek şekilde kötüdür. Kendi X server'inizi korumak için ikinci bir X server baslatmak ve bu uzak GUI'leri onun içinden çağırarak yapılabilir. Bu durumda Xnest ile bir X sağlayıcı baslatılır (ilk komut) ve içinde istediğiniz bir pencere yöneticisi çalıştırılarak (ikinci komut bit mwm pencere yöneticisi çalıştırıyor) bu yeni ortamdaki baska bilgisayarlara ssh yapılır:

Xnest :10

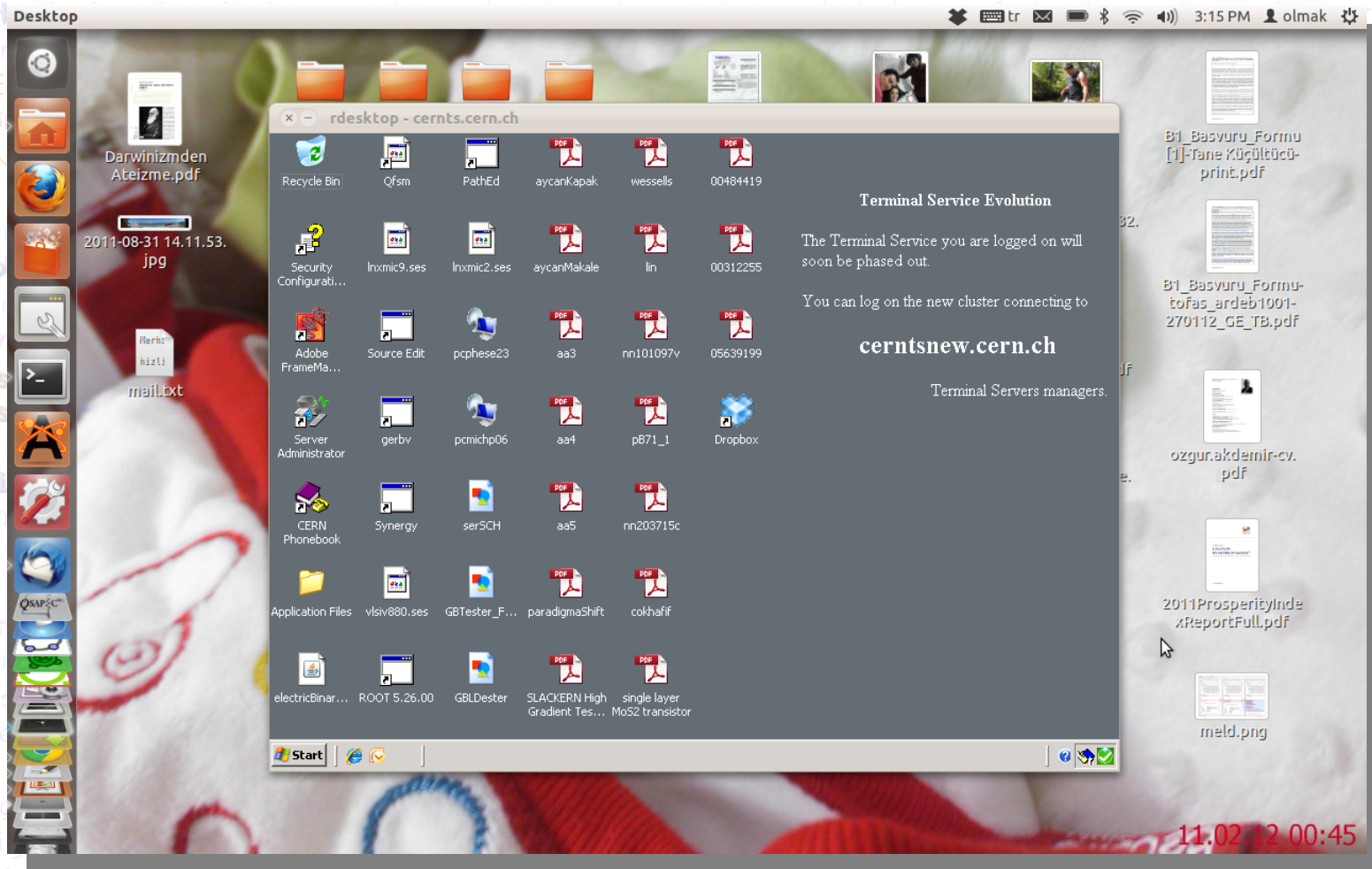
mwm -display :10

Erişim, Aktarım ve Yedeklemek - 2/2

Güvenli uzak erişim, kütük aktarımı ve veri yedeklemek

Uzak bir bilgisayara güvenli erişim için "ssh <bilgisayar> -l <kullanici>" veya "ssh kullanıcı@bilgisayar" komutları sıkça kullanılır:

```
rdesktop -g 800x600 -p <şifreniz> -u <kullanıcı adınız> cernts.cern.ch
```


Eğer etl

ile kulla

→ E

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

→ N

unu -C anahtarı

lar.

veri iletiminden

grafik arayüze

ölmek için X11

anahtar kullanılır.

komutunu

önerilir

olduğunuz işi

ş ile bir yere

aynı bilgisayara

uz duruma geri

ise sizin kendi

mak ve bu uzak

pencere

yöneticisi çalıştırılarak (ikinci komut bit mwm pencere yöneticisi çalıştırıyor) bu yeni ortamdan başka bilgisayarlara ssh yapılır:

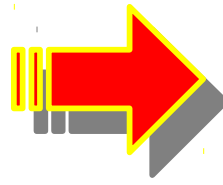
```
Xnest :10
```

```
mwm -display :10
```

Linux Temelleri ve Yardımcı Uygulamalar

İşletim sistemi ve uygulamalarından oluşan bilimsel çalışma ortamına giriş

- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Giriş: linux kabuktur
 - ◆ Bazı çevre değişkenleri
 - ◆ Alias (komutlara rumuz vermek)
- ◆ Kabuk İşlemleri
 - ◆ Standart giriş, çıkış ve hata mesajlarının yönlendirilmesi
 - ◆ Süzgeç komutları
- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Özel işaretler
 - ◆ Kütük ve izin bulmak
- ◆ Kabukta Süreç Yönetimi
 - ◆ Süreçleri izlemek ve sonlandırmak
 - ◆ Süreç öncelikleri ve ardalanda çalıştırma
- ◆ Kabuk Programlama
 - ◆ Betik genel yapısı ve çalıştırma
 - ◆ Neden var ?
 - ◆ Bir örnek
 - ◆ Bilmediğimi biliyorum
- ◆ Uygulamalar
 - ◆ Yaşamsal ayrımlar
 - ◆ Metin Düzenleyiciler
 - ◆ 8 bitlik gözlüklerimiz
 - ◆ Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri
 - ◆ Ölçek seçimi sonuçtur
 - ◆ Ölçek seçimi anlamdır
 - ◆ Matematik İşlev ve Veri Çiziciler
 - ◆ Verinin okunabilirliğini artırmak
 - ◆ Bilgisayarlı Cebir
 - ◆ Güvenli simgesel hesap
 - ◆ Tüm Mühendislik Hesapları
 - ◆ Octave, SciLab, v.b.
 - ◆ Güvenli Uzak Erişim, Kütük Aktarımı ve Veri Yedeklemek
 - ◆ Ararken
 - ◆ Akşam Sefası
 - ◆ Ertesi günün sabahına hazırlanması beklenen aksamlık⁵ ödevler

Ararken...

Google 'arken, altavista 'rken, vikipedya 'rken v.b.

- Varolan tüm komutlar ve uygulamaları **bilmek mümkün değildir**. Ayrıca yapmakla yükümlü olduğumuz **her işe karşılık** o işi yapan **bir uygulamanın varolması da gerekli değildir**. Yine de açık kaynak uygulamalar çok çeşitlidir ve kapsadıkları alan her geçen gün genişlemektedir.
- Bildiğimiz uygulamalar ve yollar ile göreceli olarak uzun bir sürede çözülebileceğini düşündüğümüz bir sorun (problem) ile ilgili olarak internet üzerinde daha önce başkasının ilgili bir uygulama ya da komut geliştirip geliştirmedigine bakmak **zaman kazandırabilir**.
- Bu durumda en yaygın olarak kullanılan **arama motorlarından** birini seçmeli (google, altavista v.b.) ve sorunumuza yönelik çözümü aramalıyız.
- Tam bu noktada "**uygun kelimeyi bilmek**" sorunsalı ile yüzleşiriz: hangi kelime ya da kelime toplulukları bizi arama motorlarında ihtiyacımız olan çözüme ulaştırabilir ?
- Bu soruya pek çok farklı cevap verilebilir; biz konumuzun ismi nedeniyle uygulama aramaya yönelik aslında daha önce verilmiş bir önermeyi tekrarlayacağız burada: **uygulamaların karşılık geldiği teknolojinin ya da fikrin adını bilmek** arama işlemini kolaylaştırır.
- Örnek olarak, "**xmgrace**" uygulamasını hiç bilmediğimizi ve linuxun en iyi veri çizici/ayrıştırıcısını (analizer) aradığınızı varsayalım. Xmgrace ismi kolay hatırlanır ya da kendini açıklayan bir isim değildir; ayrıca uluslararası ağ (internet) üzerindeki yaygın dil İngilizce'dir ve dolayısı ile "veri çizici" gibi Türkçe aramalar kısıtlı sonuç döndürecektir.

Ararken...

Google 'arken, altavista 'rken, vikipedya 'rken v.b.

→ Çözüme ulaşmanın en kestirme yolu çoğunlukla, aradığımız işlevin (fonksiyonun) karşılık geldiği teknolojinin ya da kavramın İngilizce'de hangi kelime ya da kelimelerle karşılandığını bilmek olabilir. Aşağıda buna **örnek olabilecek** bazı karşılıklar kısaca sıralanmıştır:

- Metin düzenleyici - text editor, ascii file editor, source code editor
- Derleyici/yorumlayıcı - compiler/interpreter
- Yorumlanan dilden çalıştırılabilir kütük üreten - bit byte compiler
- Farklı bir platform için derlemek - cross compiling
- Matematik işlev çizici - function plotter
- Veri çizici - data plotter
- Komut satırında çalışan bir yardımcı program - command line utility, batch mode utility
- Tablolu hesap makinesi - spreadsheet (MS Excel, OpenOffice Calculator v.b.)
- Sonsuz hassaslıkta sayısal işlem yapan hesap makinesi/kütüphane - arbitrary precision calculator/library
- Kelime işlemci - word processor, WYSIWYG editor, WYSIWYM editor
- Herhangi bir konu (latex, c/c++ v.b.) ile ilgili tüm ilgili ihtiyaçları içinde barındıran çalışma ortamı - IDE, integrated development environment
- Yazılan c/c++ programından mantık ya da akış diyagramı üreten program - flow chart generator
- Resim işleme yazılımı - image editing tool, image processing application
- Bir şeyden başka bir şeye çeviren yazılım - <bir şey> to <başka bir şey> converter
- Eşitlikleri simgesel olarak türeten yazılım - CAS, computer algebra system
- Excel gibi bir uygulama - Excel-like application, app like Excel
- v.b.

Ararken...

Google 'arken, altavista 'rken, vikipedya 'rken v.b.

Çözümüne ulaşmanın en kestirme yolu çoğunlukla, aradığımız işlevin (fonksiyonun) karşılık geldiği teknolojinin ya da kavramın adıdır. İşte bu şekilde, aşağıda buna örnek olarak bazı kavramları listeledim.

- Metin düzenleme
- Derleyici
- Yorumlar
- Farklı bir
- Matematik
- Veri çizimi
- Komut satırı
- Tablolu hesap
- Sonsuz hesap
- Kelime işleme
- Herhangi bir
- integrate
- Yazılan c
- Resim işleme
- Bir şeyde
- Eşitlikler
- Excel gibi
- v.b.

Doğru kelimeleri bilmek, doğru büyüleri bilmektir !..

calculator/library

tamı - IDE,

generator

Linux Temelleri ve Yardımcı Uygulamalar

İşletim sistemi ve uygulamalarından oluşan bilimsel çalışma ortamına giriş

- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Giriş: linux kabuktur
 - ◆ Bazı çevre değişkenleri
 - ◆ Alias (komutlara rumuz vermek)
- ◆ Kabuk İşlemleri
 - ◆ Standart giriş, çıkış ve hata mesajlarının yönlendirilmesi
 - ◆ Süzgeç komutları
- ◆ Kabuk ve Komut Satırı
 - ◆ Özel işaretler
 - ◆ Kütük ve izin bulmak
- ◆ Kabukta Süreç Yönetimi
 - ◆ Süreçleri izlemek ve sonlandırmak
 - ◆ Süreç öncelikleri ve ardalanda çalıştırma
- ◆ Kabuk Programlama
 - ◆ Betik genel yapısı ve çalıştırma
 - ◆ Neden var ?
 - ◆ Bir örnek
 - ◆ Bilmediğimi biliyorum
- ◆ Uygulamalar
 - ◆ Yaşamsal ayrımlar
 - ◆ Metin Düzenleyiciler
 - ◆ 8 bitlik gözlüklerimiz
 - ◆ Kütüklerin Anlamlılık Ölçekleri
 - ◆ Ölçek seçimi sonuçtur
 - ◆ Ölçek seçimi anlamdır
 - ◆ Matematik İşlev ve Veri Çiziciler
 - ◆ Verinin okunabilirliğini artırmak
 - ◆ Bilgisayarlı Cebir
 - ◆ Güvenli simgesel hesap
 - ◆ Tüm Mühendislik Hesapları
 - ◆ Octave, SciLab, v.b.
 - ◆ Güvenli Uzak Erişim, Kütük Aktarımı ve Veri Yedeklemek
 - ◆ Ararken
 - ◆ Akşam Sefası
 - ◆ Ertesi günün sabahına hazırlanması beklenen aksamlik⁹ ödevler

Aksam Sefası

Ertesi günün sabahına hazırlanması beklenen akşamlik ödevler

- Uptime komutunun çıktısında sonda bulunan sayılar ne anlama gelmektedir ?

```
oc@olmak2:~$ uptime
23:56:28 up 1 day,  2:45,  4 users,  load average:  0.06,  0.07,  0.07
oc@olmak2:~$ _
```

- Aile soy ağacı tutan açık-kaynak bir veri tabanı uygulaması arıyorsunuz.** Bu veri tabanı uygulaması MySQL gibi standart bir veritabanı uygulamasından farklı olmalı çünkü bu uygulama girilen bireylerin ve verilen ailevi bağılıkların (evli olmak, birinin oğlu veya dedesi olmak vb) mantıklı olup olmadığını da denetleyebilmelidir. Böyle bir uygulamayı google'da hangi kelimelerle aradınız ? Kullandığınız arama kelimelerinin sizi ulaştırdığı uygulama hangisi ? (**En az bir uygulama bulunuz**)
- Konu içinde "yedekle" ismiyle verilen kabuk betiğinin, yedekleme gerçekleştirirken **yalnızca kütükleri değil aynı zamanda dizinleri de içermesini** sağlayınız. Başka geliştirme fikirleriniz varsa savununuz ve ekleyiniz.
- Belirli bir işlevi yerine getiren aşağıdaki c/c++ kaynağının sonuç vermesi **uzun zaman almaktadır. İşlev değişmeden kalmak şartıyla bu zamanı kısaltınız.** (c/c++ dilinde "math.h" içinde, pi sayısı M_PI ve $a^b = \text{pow}(a,b)$ olarak karşılık bulur.)

```
#include <stdio.h>
#include <math.h>
int main() {
    float T, C1=300e-12, Ip=10e-9, N=120.0, R=1500.0, toplam = 0.0;
    int Ko, s;
    for (Ko=1 ; Ko<10000 ; Ko=Ko+1) {
        for (s=1 ; s<10000 ; s=s+1) {
            T = (pow((pow(((Ko*Ip)/(2*M_PI*C1*N)),0.5)),2)*((R*C1)*s+1))/
                (pow(s,2)/N+2*
                 ((R*C1)*(pow(((Ko*Ip)/(2*M_PI*C1*N)),0.5)))/2) *
                 s*(pow(((Ko*Ip)/(2*M_PI*C1*N)),0.5))/N +
                 pow((pow(((Ko*Ip)/(2*M_PI*C1*N)),0.5)),2)/N);
            toplam = toplam + T;
        }
    }
    printf("Toplam = %f \n", toplam);
    return 0;
}
```